



## **Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online**

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### **Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor**

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### **Ophavsret**

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### **Links**

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**AARSSKRIFT**  
FOR  
**„HJEMLY“ EFTERSKOLE**

*1950*



UDGIVET AF  
**„HJEMLY“ EFTERSKOLES ELEVFORENING**

Statens pædagogiske Studiesamling  
København



AARSSKRIFT  
FOR  
„HJEMLY“ EFTERSKOLE

1950



*Glædelig jule!*  
*Godt nytår!*  
*Med Sympel.*

UDGIVET AF

»HJEMLY« EFTERSKOLES ELEVFORENING

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE



Fra »Hjemly« drog vi paa Ungdomsfærd, og godt er ude, men bedst dog hjemme ——— skrev jeg i en lille Sang til Mors 60-Aars Fødselsdag, og de Linier kom i mine Tanker, da jeg blev bedt om at skrive lidt til Elevskriftet.

Da jeg ikke selv har været Elev paa Hjemly undtagen i Aftenskolen, bli'r min Adkomst til at skrive vel den, at jeg er Barn af Huset, endda det første Barn, der er født paa Hjemly. —

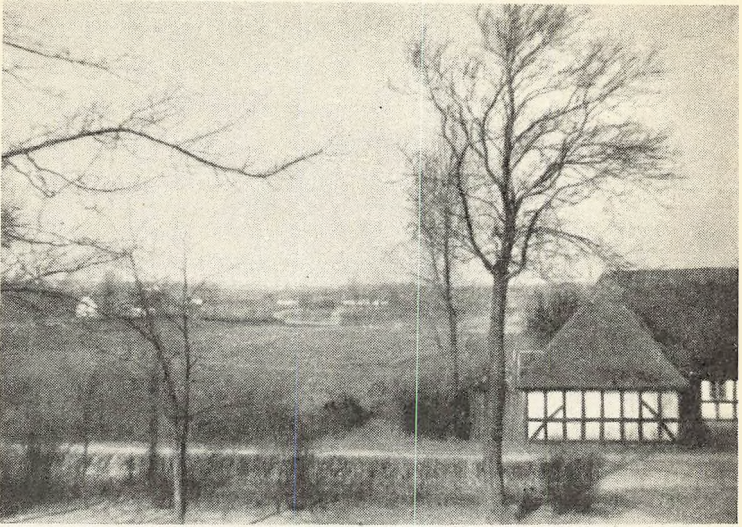
Jeg har blandt forskellige Planer valgt at fortælle, hvordan et Aar gik i vor Tid (1908—16), set med »Børnene paa Hjemly«s Øjne.

Til November skulde alt staa i Orden, Skolestuer, Elevværelser og Salen, den kære gamle Gymnastiksal. Den første Spænding gjaldt de ny Lærere, der skulde komme til Efterskolen; dernæst Eleverne, der mødte op den 3. November, og de blev alle livligt diskuteret oppe paa vore Værelser paa »det gamle Hjemly«.

Snart var al Vinterens Travlhed i planmæssig Gang. Jeg ser Far paa Vej over i Efterskolen med en stor Bunke Bøger under Armen. Aasta og jeg underviste i Gymnastik og Haandarbejde, det var især Hedebosyning og Engelskbroderi, der var i Brug, og der blev syet mange »Huller« paa Lyseduge og Pudebeltræk, og flittige var Pigerne.

Til November begyndte Lørdags-Aftenskolen, hvortil de paa Skolen boende Elever var med. Det er et af vore gode Minder fra Ungdomsaarene, naar vi samledes med Egnens Ungdom hertil.

Lidt før Kl. 8 fyldtes de to Efterskolestuer, hvor Tiden gik med munter Passiar, til Far præcis 8 kom over. Der ind-



Er det så slemt at bo på nordsiden, når man har dette udsyn?

ledtes med en Sang, den første Aften altid »Nu velkommen enhver under Ungdommens Tag«, — saa holdt enten Far eller en af de unge Lærere Foredrag, oftest et Emne, der strakte sig over flere Aftener. Et Par Sange og et lille Fri-kvarter og saa Oplæsning. Far har læst flere af Jakob Knudsens Bøger, desuden i Vinterens Løb en lettere og mere munter Bog. Lidt Passiar igen og saa en Aftensang. Naar de fremmede var gaaet og Lokalerne gjort rene, hyggede Husets Folk sig ved en Kop Kaffe nede i Spisestuen. Nogle Aftener om Ugen læste en af de unge Lærere højt for de boende Elever, mens vi Piger flittigt syede; jeg husker især Lærer Anton Mikkelsen som en villig og god Oplæser.

Naar Arbejdet var godt i Gang, gik Tiden hurtigt, og snart begyndte Julestemningen at brede sig; der blev klippet til Juletræ, og den sidste Aften, før Eleverne rejste hjem, var der Lys paa Bordene ved Aftenkaffen, og Julesalmerne blev sunget.

Næste Morgen drog Eleverne af i højt Humør, mens Far



og vi Piger havde det mindre morsomme Arbejde at skure og fernisere alle Gulvene i Efterskolen, men — naar det var overstaaet, var det Jul, Juleaften i Hillerslev Kirke, Juledag til Ryslinge og ned til Frands Frandsens om Eftermiddagen; Juletræ i Skytteforeningen og Besøg i Juledagene, og saa kom Eleverne igen Helligtrekongersaften til Børnenes Juletræ med Leg og Dans. —

En god, rolig Arbejdstid fulgte, hvor Uge gik efter Uge med alle Kræfter i Brug. Denne Periode havde dog festlige Afbrydelser, bl. a. Mors Fødselsdag d. 6. Februar, hvor flere af Skolekredsen kom om Aftenen og drak Chokolade sammen med Eleverne. Bedst husker jeg Fødselsdagen i 1911. Mor havde kort før faaet alle sine Høns ihjelbidt af et Par glubske Hunde. Da Gæsterne kom, havde efter Aftale imellem dem alle Konerne en Høne og Mændene en Pose Korn med. Der blev vel nok kaglet af Hønsene og leet højt af Menneskene, hver Gang et nyt Par ankom.

Travlheden kulminerede i Marts, hvor vi desuden gerne var paa Besøg i de forskellige Hjem i Kredsen, hvorfra der var Elever i Efter- eller Aftenskolen, og Vinteren sluttede med Skytteforeningens og Skolens Gymnastikopvisninger, til den sidste ogsaa Udstilling af skriftlige Arbejder og Haandarbejde.

Og saa drog Eleverne hver til deres Virke, mens en vemodig Stemning herskede paa Skolen; nu var vi lige bleven godt kendt, og saa spredtes vi igen; vi kiggede lidt paa Efterskolebilledet (hvoraf jeg har en Del fra de Aar liggende), og paa »lille Mads«s Billeder af Gymnastikholdene, men saa drog Foraaret ind paa Hjemly, først med Rengøring og Havearbejde, til Maj med de ny smaa Poder, som Mor tog imod og sang og læste med, og saa var det Sommer med Syrenduften fra Hegnene, med Skovtur for Børnene og Elevmøde for Efterskolen, med lange dejlige Sommeraftener under Kastanjetræerne, der dengang stod mellem Hjemly og Gymnastiksalen, og endelig Sommerferien med Feriegæster og Cykleture. —

Du kære gamle Hjemly, tydeligst staar du for mig med de røde Mure, Skifertage og grønne Trækroner, naar jeg en Sommeraften kom cyklende og saa dig fra Bakken ved Nybølle, og naar jeg en tidlig Sommermorgen ved 5-Tiden forlod dig og fik et sidste Øjesyn af dig fra Toppen af samme Bakke, hvor jeg altid vendte mig og vinkede til Mor, der stod dernede og saa efter mig, til jeg forsvandt bag Bakken.

Vort kære Ungdomshjem, vi takker for gode Aar, for Mindet om Ungdomskammeraterne og om de mange Hjem, der dengang slog Kredse om Skolen.

Trægaarden, Høng, den 25. April 1950.

*Kirsten Brøndsted-Nygaard.*

## Fra 22. kreds' første år.

En Tid før sin Død overlod »Hjemly« Friskoles mangeaarige Formand, Gaardejer Lars Nielsen, Højrupgaard, mig nedenstaaende til mulig Offentliggørelse for interesserede. Eleverne i Efterskolen har haft saa meget med Gymnasterne at gøre, at det falder naturligt at trykke Redegørelsen her.

22. Skyttekreds, Østerhæsinge og Hillerslev, oprettedes i 1866 med et Medlemsantal af 69 Skytter og 8 bidragydende Medlemmer. I det første Aar stod Gaardejer H. Hansen, Højrupgaard, som Formand og var det indtil 1886 og P. Madsen som Delingsfører. De øvrige Bestyrelsesmedlemmer var Gmd. Hans Larsen og Lærer Brøndum, Østerhæsinge, og Gaardfæster Rasmus Hansen, Hillerslev. I 1867 skænkede Sogdenes Kvinder Kredsen en Fane med Indskrift: Vort Maal er Danmarks Frelse. Indvielsesfesten blev afholdt i Aabylundskoven, hvor Kapellan Bay holdt Tale, og Fanen blev overleveret Kredsen af to unge Piger. De første 3 å 4 Aar var Skydebanen paa Nybøllegaards Mark, hvorefter den flyttedes ned paa Præstegaardsjorden imod Hillerslev Bro. Skydningen blev foretaget med Minirifler, der ikke i Skud-



sikkerhed kunde maale sig med Bagladegeværet, hvorfor Pletten paa Skiven ikke led synderlig Overlast.

Kredsen begyndte paa Gymnastik 1871 under Ledelse af Tømrersvend Hans Andersen, Østerhæsing, der var permitteret som Korporal fra Tjenesten. Den første Træhest, Kredsen ejede, var lavet paa Højrupgaard af Henrik Hansen (senere Husmand ved Hillerslev Bro), og en Sadelmager, der boede til Leje paa Højrupgaard. Det var en ualmindelig høj og lang Hest, saa det næsten var en Begivenhed, særlig for ikke øvede Gymnaster, at slippe vel over den, især da Forspringet skulde tages paa Grønsværen eller paa Vejbanen, da der ikke blev brugt Forspringsbrædt. Det kom først frem senere. Den første Gang, Træhesten blev taget i Brug, var paa Skydepladsen ved Hillerslev Bro paa Præstegaardsjorden. Det var en Praksis, der blev fulgt i flere Aar, at Træhesten blev stillet frem paa Skydepladsen, for at Skytterne kunde veksle imellem Skydning og Gymnastik. Hver Skytte afgav som Regel kun 3 Skud paa en Skydedag, og efter endt Skydning samlede Kredsen til Gymnastik og Vaabenøvelse. Til Vaabenøvelserne var udleveret et gl. Krigsgevær til hver Skytte med Paalæg om at holde det rent og blankt. Til Opbevaringssted for Træhesten blev brugt et lille Markhus, der laa umiddelbart ved Skydepladsen. — Ved Amtsskyttefesten 1872 paa Heldagergaards Mark deltog Kredsen for første Gang i Gymnastikopvisningen og vandt en ganske smuk Plads i Præmierækken (vistnok Nr. 5 eller 6). Præmien bestod af 2 Bajonetgeværer samt 2 Handsker. Til den Tid bestod Præmierne for Gymnastik i Gymnastikredskaber, hvad der var meget praktisk, eftersom de fleste Kredse stod og trængte til flere Redskaber. 22. Kreds vandt senere flere Præmier for Gymnastik og kom derved i Besiddelse af ikke saa faa Redskaber. Efter at Kredsen havde vundet sine første Laurbær for Gymnastik, blev det besluttet at fortsætte med Gymnastikken den følgende Vinter; men da der ingen Øvelshuse fandtes hverken i Ø. Hæsing eller Hillerslev, var det ingen

let Sag at faa Husly. Kredsen fik af daværende Gmd. Rasmus Pedersen i Aabylund Tilladelse til at bruge hans Tærskelade. Skønt Gymnasterne ikke var forvænt med Hensyn til god Gymnastikplads, saa viste det sig ret hurtigt, at der skulde bedre Forhold til, end her var, for at holde Deltagerne samlet. Resultatet heraf blev, at Vinterøvelserne blev indstillet foreløbig. Den følgende Sommer skiftede Kredsen Delingsfører. Hans Andersen, der rejste fra Egnen, afløstes af Skomagersvend Hans Hansen, Højrup, og Skræder Hans Hansen, Hillerslev. Samme Aar flyttedes Skydebanen fra Østerhæsinge til Højrupgaards Mark, hvor ogsaa Gymnastikken fortsattes. 1878 afløste Lars Nielsen, Højrup, Skomagersvend Hans Hansen som Delingsfører. Der blev atter forsøgt med Vinterøvelserne paa et af Kornmagasinets Lofter i Højrup, Øvelserne bestod særlig i Bajonetfægtning og Hugning, da Pladsen ikke egnede sig saa godt for Voltigering. Derimod gik det bedre med Sommerøvelserne, idet daværende Stationsforstander P. Sørensen, Højrup St. (Medlem af Skytteforeningen), havde faaet Tilladelse til at give Kredsen Lov til at benytte Perronen til Voltigering. Den Lettelse i Tilløbet og Forspringet, det bevirkede, øgede Lysten hos Gymnasterne tilligemed, at der blev anvendt Forspringsbrædt. I Hugning blev der undervist af Forvalter O. Nielsen fra Nybøllegaard, der havde været Korporal ved Dragonerne. I Varehuset blev Redskaberne opbevaret, ligesom det blev brugt til Festligheden ved den lille Præmieskydning om Efteraaret. En enkelt Gang blev Festligheden holdt paa Kornmagasinet. I de følgende Aar skete der ingen væsentlig Forandring i Ledelsen. Hans Hansen, Højrupgaard, var endnu Formand, indtil Bruddet kom i Svendborg Amts Skytteforening 1885, hvor han gik over til den af Kaptajn Nielsen oprettede ny Amtsskytteforening og var dermed udraadt af den gl. Forening. I Sommeren 1886 gjordes der Forsøg paa at fortsætte med Skydning under den ny Amtsskytteforenings Ledelse, men Forsøget mislykkedes til dels paa Grund af for ringe Tilslutning.



Grunden til den Sprængning, der kom i Amtsskytteforeningen, var Estrups provisoriske Riffellov af 5. Maj 1885, der vel nok særlig var rettet mod de den Gang nyoprettede Riffeforeninger; men skulde der være Mening i Loven, maatte Skytteforeningerne ind under den samme §. Thi givet var det jo ikke, at Riffeforeningerne blev staaende som selvstændige Foreninger. Der kunde jo godt tænkes en Sammenslutning med Skytteforeningen. Da Loven kom, maatte al Skydning i Kredsene indstilles. Fra Overbestyrelsen afventedes der Besked om, at Amtsskytteforeninger var undtagne fra Riffellovens Virkninger. Der kom imidlertid ingen Besked fra Overbestyrelsen; men fra Amtmanden, Grev Brockenhuus-Schack, kom der Tilladelse til, at samtlige Kredse i Svendborg Amtsskytteforening maatte fortsætte deres Virksomhed som hidtil, kun med den Indskrænkning, at der ikke uden særlig Tilladelse maatte anskaffes Rifler. Denne Tilladelse udsendte Kaptajn Nielsen og Oberstløjtnant Christensen paa Forretningsudvalgets Vegne, men uden dets Bemyndigelse. Adskillige Kredse opfattede denne Meddelelse som en Opfordring fra Forretningsudvalget til at paabegynde Skydningen, medens de fleste forholdt sig afventende, uvisse om, hvad dette skulde sige. For at bringe Klarhed i Sagen, blev der afholdt en ekstraordinær Generalforsamling i Kværndrup den 14. Juni, hvor følgende Resolution blev vedtaget: Generalforsamlingen beslutter, at Skydningen indstilles i Foreningen, indtil en ny Generalforsamling vedtager dens Paabegyndelse.

Efter at Resultatet af denne Generalforsamling var bleven bekendt, indløb der fra Overbestyrelsen en Skrivelse, hvori meddeltes, at den indtil videre ikke vilde give de Amtsskytteforeninger, hvem Skydetilladelsen var givet, uden at de vilde benytte den — til Dato kun Svendborg og tildels Vejle — nogen som helst Andel i de for Aaret tiltænkte Vaaben, Ammunition og Gymnastikmidler, med mindre de inden 30. Juli tilkendegav, at Bestyrelsen eller Generalforsamlingen havde besluttet at genoptage Skydningen. Frem-

kom ikke saadan Meddelelse betimeligt, vilde Overbestyrelsen foreslaa Indenrigsministeriet, at disse Foreninger tiltænkte Vaaben m. m. fordeltes til andre Foreninger, der havde Trang dertil. Overbestyrelsen gjorde endelig opmærksom paa, at disse Foreninger ved at fastholde Beslutningen om ikke at ville skyde stillede sig udenfor Overbestyrelsens Program og derfor kunde udsætte sig for at blive stillede udenfor Overbestyrelsens Ressort, hvoraf Følgen bl. a. maatte blive en Inddragelse af samtlige Staten tilhørende Øvelsesvaaben m. m. Som Følge af denne Skrivelse indkaldtes en ny ekstraordinær Generalforsamling i Ringe den 19. Juli. Det var baade den stærkest besøgte og mest bevægede Generalforsamling, der havde været afholdt i Foreningen.

Efter at Kaptajn Nielsen havde anbefalet at genoptage Skydningen, blev det fraraadet af Højskolelærer Andersen, Vejstrup, der udtalte, man kunde vente, at Overbestyrelsen i disse provisoriske Tider vilde have draget Omsorg for, at de Foreninger, der ikke vilde skyde, men nok øve Gymnastik, kunde faa den sædvanlige Understøttelse hertil. Men i Stedet for foreslaar den Regeringen at berøve saadanne Foreninger al Understøttelse og truer med helt at støde os ud, hvis vi ikke vil skyde. Ministeriet har først forbudt os at skyde, derefter tilladt os det paa visse Vilkaar, og nu siger Overbestyrelsen, at vi skal skyde, og vil vi ikke det, skal vi smides ud. Overfor en saadan Overbestyrelse maa Landets Skytteforeninger sige: den skal bort som alt det provisoriske i Danmark.

Ved den derpaa foretagne Afstemning forkastedes Kaptajn Niensens og Oberstløjtnant Christensens Forslag om at paabegynde Skydningen med 145 Stemmer mod 97. Derefter vedtoges en Resolution af følgende Indhold:

Da Overbestyrelsens sidste Rundskrivelse saavel som Rifelloven krænker vor Friheds- og Selvstændighedsfølelse, beslutter Generalforsamlingen at nægte Genoptagelse af Skydningen.

Kaptajn Nielsen udtalte derefter fra Talerstolen. Saa maa



jeg sigte Farvel, vi maa skilles, kom alle, der med mig vil danne en ny Forening. Flere af Kredsene fulgte hans Opfordring; og dermed var jo Skilsmissen fuldbyrdet. Det varede 10 Aar, inden der kom en Sammenslutning.

Den 15. April 1887 ophævede Ministeriet ved en ny foreløbig Lov den provisoriske Riffellov. Dermed var den væsentligste Hindring for Skydningens Genoptagelse til Side.

I Sommeren 1887 genoprettedes 22. Kreds med Gaardejer Kristen Sørensen i Nybølle som Formand, og Gaardejer Lars Nielsen i Højrup som Delingsfører. Samme Aar fik Kredsen skænket en Fane af Kvinderne med Indskrift: »Slutter Kreds og staar fast«. Fanen blev indviet i Kristen Sørensens Have. De første Aar havde Kredsen ingen Gymnastikredskaber, da disse beroede hos den gl. Formand, som var gaact over til Kaptajn Nielsens ny Skytteforening, hvorfor man var henvist til at samle sig om Skydningen, der ogsaa blev dreven med Liv og Lyst. Der blev oprettet to Skydebaner, en paa Kristen Sørensens Mark og en i Højrup. Ved Hovedkredsfesten 1890 var Kredsen Nr. 1 i Gennemsnitsskydning, og dette gentog sig adskillige Gange i de følgende Aar, ligesom Kredsen ogsaa vandt flere Sejre ved Kapskydningen med andre Kredse, hvad de mange Sølvplader paa Fanestangen staar som et Vidne om fra de Tider.

1890 begyndte Kredsen at øve den svenske (Lingske) Gymnastik under Ledelse af Johannes Larsen fra Højrup (senere Gmd. i Ryslinge), der var tiltraadt Kredsen som Delingsfører. Han afløstes af Peter Chr. Petersen fra Højrup (nu Gmd. i Søllinge).

I efterskolens første år kunne det hælde, at en og anden i børneskolens ældste klasse fik lov at smutte over i den ny, hvide efterskolebygning og være med der den sidste vinter, før de blev konfirmeret, og jeg var altså en af dem. Det var jo meget spændende og fornøjeligt at tage plads her på de større skolebænke imellem ældre elever fra nær og

fjern, og så godt gik den første vinter, at jeg kom igen den næste.

Alexander Højlund, som var min lærer, fra jeg kom i skole, og som havde begyndt efterskolen, var flyttet til Ryslinge Højskole, og Brøndsted var igen kommen her til »Hjemly« som skolens leder. Han og Marie var mennesker, som vandt ved nærmere betragtning, og vi lærte snart at sætte stor pris på dem.

Brøndsted var en dygtig lærer, som gik grundig til værks i sine skolefag, og mon vi ikke alle fra den tid husker dansk- og regnetimerne? Han forlangte meget både af medhjælpere og elever. Ja, undertiden var der så god gang i undervisningen, at vi helt glemte middagspausen og maden, så Marie på en fin måde måtte sende bud med påmindelse herom. Så sluttede timen jo lidt brat, og den store pibe, som var gået ud, blev mod sædvane siddende kold i jakkelommen, mens han og de boende elever løb til middagsbordet. —

Blandt andre fag på arbejdsplanen skal lige nævnes danmarks-, verdens- og kirkehistorie samt naturlære, geografi og den morsomme sundhedslære. Jo, der var nok af fordrive tiden med, og så fik vi endda lejlighed til et lille kig ind i — hvad skal jeg sige — digtningens og skønlitteraturens verden gennem oplæsning — ofte af Marie Brøndsted. Ja, og så sang vi mange af vore gode sange i timerne, især mange af Bjørnson. Det var i hans gennembrudstid.

Men vi blev rystet godt sammen, og kammeratskabet var godt, både i og uden for skolen. Jeg husker tydeligt, at jeg blev lidt misundelig på dem, som boede på skolen og således fik det hele med. Jeg måtte som mange andre pænt gå hjem hver aften. Men alligevel var og er jeg stadig glad for min efterskolegang og vil kun ønske, at så mange unge som muligt må få lejlighed til at komme på en sådan skole.

*Peder Skjerning.*



Med tak modtog jeg ved juletid sidste år et årsskrift fra Else og Aksel Appel, og under titlen stod: Skriver du ikke i mig næste år? Jeg blev både meget forbavset og glad ved en sådan hilsen og opfordring. Jeg regnede med, at jeg var et forlængst glemt og ubeskrevet blad i »Hjemly« fri- og efterskoles historie. Det er så mange år siden, at jeg tilbragte en forholdsvis kort tid der. Men selvom det er så længe siden, så husker jeg så meget, og mange af eleverne fra både børne- og efterskolen mindes jeg så tydeligt og med stor glæde og vil hermed gerne sende min varmeste hilsen og tak for den tid, vi var sammen til daglig.

Som I husker, kom jeg fra »Hjemly« hen til Aarslev friskole, hvor jeg virkede i 4½ år. Så kom Sønderjyllands genforening med moderlandet, og da der blev brug for mange danske lærerinder og lærere her, valgte min kone og jeg, efter mange overvejelser, at melde os til tjeneste her i landsdelen. Det var meget spændende og med nogen ængstelse, at vi rejste herved; men efter at vi nu har virket her i 30 år, kan vi kun bekende, at det for os har været en rig, lykkelig og skøn tid.

Vort skoledistrikt hedder Kamptrup og ligger i Hygum sogn, som er det nordvestligste i landsdelen og således grænser ind til gamle Danmark, som man siger her. Befolkningen var derfor udpræget dansk, kun eet tysktalende hjem var her. Men alligevel var det noget nyt. Børnene havde hidtil gået i tysk skole, og at blive undervist på dansk var noget helt nyt for dem, selv om der aldrig blev talt andet end dansk i hjemmene. Dog, det gik let, og dette skyldtes i høj grad, at vi så hurtigt kom i levende kontakt med så at sige alle hjemmene i kredsen. Vi var vant til, udsprunget fra friskolen, som vi var, at skolens døre skulle stå åbne for hjemmene i kredsen, ligesom vores ønske var, at hjemmenes døre var åbne for os, og det blev forholdsvis hurtigt gensidigt. Nu var det også sådan, at en stor del af kredsen sluttede sig til den udprægede grundtvigske frimenighed i Rødding, så her havde vi åndeligt fællesskab.

Når vi nu, da vi står nær afslutningen af vor gerning her, ser tilbage over de 30 år, så kan vi kun sige, at det har været en rig og lykkelig tid for os.

Vi tog med os herved hele vor indstilling på friskolen. Vi søgte at føre den ud i livet her, og vi tør sige, at vi føler os som hjemme i en levende og interesseret friskolekreds.

Ja, kære gamle elever og venner, dette er måske lidt egenkærligt dette her, men jeg tænkte, at det måske kunne interessere en og anden af jer at vide lidt om, hvordan jeres gamle lærer har befundet sig i Sønderjylland og hermed de allerbedste hilsener med en hjertelig tak for den korte og for mig glædelige tid ved »Hjemly« fri- og efterskole.

Eders *Olga* og *Hans N. Fokdal*.

**A**gnes Andersen har bedt mig fortælle lidt om Aargangen 1914—15.

Saa jeg vil haabe, at der blandt Læserne er nogle, som holder af at høre om gamle Dage; for 35 Aar tilbage i Tiden føles nok saadan for de fleste, og det er nok vanskeligt at forstaa, at da jeg tog Billedet af Holdet frem, vældede Minderne saa tydeligt frem, som var det kun faa Aar siden.

Egentlig burde vi jo alle have været med til Elevmødet i Sommer. Skal vi gøre det om 5 Aar? Jeg kan ikke tro andet, end at de 12 »Drenge« vil være glade for at gense os 4 Piger, ja, flere var vi ikke, men hvor havde vi det godt sammen. Gode unge Lærere havde vi ogsaa. Det var Fokdal, som nu er i Sønderjylland, og Frede Pedersen, som jeg ikke ved, hvor er. Han fik dog med sit milde og gode Væsen saa stor Betydning for netop vort Hold, som midt i Arbejdet mistede Lærer Brøndsted. Det var et stærkt og alvorligt Indtryk at tage med paa Vejen, dog har det nok virket stærkest paa os, som har haft Brøndsted til Lærer i Børneskolen, os, som skylder Brøndsted saa uendelig meget.



Jeg vil gerne citere 2 Vers fra en Sang til Afsløringen af Mindestenen paa Hillerslev Kirkegaard:

Det er endnu, som han for os staar,  
med Alvor og saa lidt bøjet,  
bekender Tro, beder Fadervor,  
mens Duggen glimter i Øjet.

En saadan stille, velsignet Stund  
som den vi aldrig vil glemme,  
hvor Hjerterne de var ved hans Mund,  
det bedste i os var fremme.

Disse Vers, synes jeg, giver det bedste Billede af Brøndsted og minder os om det største, han gav os, men Brøndsted var jo ikke blot den alvorlige Lærer. Han var ogsaa i Besiddelse af Munterhed og Lune, og han gav meget og krævede meget, saa I kan tro, at der skulde bestilles noget, men saa sent som i Sommer har jeg hørt, at det skal der endnu paa »Hjemly«, saa Brøndsteds Ord: »Aldrig færdig, men altid paa Vej« gælder nok endnu til Gavn og Glæde for dansk Ungdom. Ja, jeg, som i Børneskolen har haft Appel som ung Lærer, ved, at saadan er det og glædes derover.

I Taknemlighed ønsker jeg Skolen alt godt i Fremtiden.  
Nr. Lyndelse, den 30. September 1950.

Venlig Hilsen,

*Astrid Andersen.*

Krarup i oktober.

Det skal være med glæde, jeg giver et lille bidrag til årsskriftet, da vi her følger skolen med stor interesse og er glade for årsskriftet.

Jeg mindes endnu det første skoleår, hvor der kun var een skolestue, og vi små begyndte oppe på loftet. Jeg har gået i børneskole hos Højlund og Brøndsted. Efter min konfirmation tjente jeg to år på Hansesodde. Det var en god, lærerig plads, som jeg har været glad for. Jeg kom så

hjem og gik på efterskole den vinter, Brøndsted døde. Det blev alligevel en god vinter. Ja, tænk, det er nu 35 år siden. I ungdomsårene var jeg så hjemme eller omkring i nærheden. Lars Niensens Karl og jeg fulgtes troligt ad derud i skolen næsten hver aften om vinteren. Det var så i Appels og Karens tid.

Jeg ønskede mig som ung at faa en virksomhed med maskiner og andet tilbehør at arbejde med. Da jeg så blev gift med en datter af en træskomand, lærte jeg faget og har nu en lille fabrik beliggende ved hovedvej 8 midt i Krarup by. Så hvis nogen af de gamle skolekammerater skulle komme her forbi og har tid et øjeblik, er de velkomne indenfor.

Vi har så haft en søn i efterskole hos Appel. Det var den vinter, Karen døde. Vi har senere haft en datter derude. De har begge to som jeg selv været glade og taknemmelige for de åndelige som kundskabsmæssige værdier, vi har hentet i skolen »Hjemly«. Det er en god ballast at have med frem i livet.

Jeg vil så slutte med en hilsen til skolen, dens lærere og alle tidligere elever, særlig fra årgang 1915—16, som jeg håber at træffe nogle af til elevmødet til sommer.

*Carl Jensen,*  
Krarup pr. Espe.

### Lidt om »Vartov«.

Jeg er fra »Hjemly« blevet anmodet om at fortælle lidt om Vartov, da jeg har mit Hjem her, hvor min Mand er ansat som Forvalter.

Vartov er jo nu af Kirkeligt Samfund af 1898 ombygget og indrettet til en smuk Ungdomsgaard med lyse, hyggelige Lokaler, hvoraf de fleste er udstyret med Parketgulve, smukke Møbler og gode Malerier. Ny Carlsbergfondet har skænket en Del af disse. — Her er indlagt Fjernvarme og



moderne Toiletter og Brusebaderum, og hver Afdeling har et Kaffekøkken.

Der er Lokaler til Københavns Højskoleforening, Studenterkredsen, Soldaterhjemmet med tilhørende Herberge, og der er oprettet et Fritidshjem, en Børnehave og et lille Kollegium.

Her er en Gymnastiksal og en Mødesal, der rummer ca. 250 Mennesker samt en mindre til 75.

Paa 2. Sal mod Løngangsstræde er der indrettet et Grundtvig Bibliotek. Det indeholder Grundtvigs Skrifter og Grundtvig-Litteratur. Det er et meget smukt Rum, som kan benyttes af særlige interesserede, og der hører en lille Læsestue til.

Den store, smukke Restauration er beliggende i Stuen til Løngangsstræde og tilhørende Selskabslokaler til Vester Voldgade. Den varetages af en Bestyrerinde og hendes Medhjælpere.

I Kælderen er der indrettet moderne Vaskeri, der sorterer under Restaurationen, men ogsaa vasker for de forskellige Afdelinger, saasom Lagenposer fra Soldaterherberget og de mange Haandklæder m. m. fra Børnehaven og Fritidshjemmet. —

Forstander Borup har Kontor paa 1. Sal mod Vester Voldgade, og Kirkeligt Samfund har to Kontorer i Stuen og et Vagtlokale i Porten til Farvergade, hvor alle Oplysninger kan faas.

Der er indrettet Lejligheder til Bestyrerinden for Restaurationen og til Forvalteren og Værelse til Sekretæren for Soldaterhjemmet, og der er nogle faa Personaleværelser samt Garderoberum til det udeboende Personale.

Vartov er beliggende tæt ved Raadhuspladsen mellem Farvergade, Vester Voldgade og Løngangsstræde. Det er bygget omkring 1727. Saa baade Bygningerne og Gaarden, som ofte nævnes Grønnegaarden, minder os om gamle Tider. Den er belagt med gamle Brosten, og i Midten er der to Rækker Lindetræer. I den ene Ende ud for Kirken hænger

den lille Kirkeklokke i et Stativ, i den anden Ende staar Niels Skovgaards Statue af Grundtvig, knælende i Præstekjole, med Indskrift paa Soklen: »Livets Ord af Guddomsrod Kilden er til Livets Flod«.

Hver Søndag lidt før Kl. 10 ringes der til Gudstjeneste, hvor Pastor Balslev prædiker, og Salmesangen lyder ud over Gaarden. Kirken ejes af Vartov Menighed.

Fritidshjemmet og Børnehaven ligger nærmest Kirken. De har Plads til hver 50 Børn. Der er en Bestyrerinde og flere Medhjælpere hvert Sted. I Fritidshjemmet beskæftiges Børnene, baade Piger og Drengs, med Sløjd, Haandarbejde, Leg o. s. v.

Børnehaven er udstyret med smaa Møbler og Køjer, hvor de sover, naar de er trætte af Legen med alt det herlige Legetøj, eller de kommer fra Spadsereure eller fra Sandkassen i Gaarden. De faar Middagsmad m. m., som kommer fra Restaurationens Køkken.

Kollegiet, som ligger paa 2. Sal over Børnehaven, har Plads til 11 unge Mænd. Foruden Værelserne er der Badeværelser, fælles Opholdsstue og Kaffekøkken. En Kone gør istand for dem, og en af de unge Mennesker varetager Kollegiets Reglement.

Paa 1. Sal over Restaurationen har Københavns Højskoleforening sine Lokaler: to store Opholdsstuer, Bibliotek, Kaffestue og Kaffekøkken og Kontor. Her kan Medlemmerne komme, som de har Tid og Lyst. Her findes de fleste af Landets Dagblade. Onsdag, Lørdag og Søndag er Mødeaftener, hvor der er Foredrag eller anden Underholdning, enten i den store Mødesal her i Vartov eller i »Hallen« i »Grundtvigs Hus«. De har et meget stort Sangkor, Folkedanserhold og Gymnastikhold. En Gang om Aaret spilles der Komædie og en Gang imellem indbydes der til Dans eller Sanglege.

Paa 2. Sal over Højskoleforeningen har Studenterkredsen Lokaler, og de benyttes paa lignende Maade. De har deres



Mødeaften Fredag Aften. De mange Højskolekredse, som er dannet af gamle Elever fra Landets forskellige Højskoler, holder ogsaa deres Sammenkomster her og faar Lokalerne meget billigt.

Soldaterhjemmet er beliggende paa 2. Sal mod Vester Voldgade og Hjørnet af Farvergade. Fra Hjørnestuen er der Udsigt til Raadhuspladsen, ligesaa fra den store Mødesal nedenunder paa 1. Sal, og Gymnastiksalen er beliggende i Stuen nedenunder. Til Soldaterhjemmet hører to store Opholdsstuer, en Skrivestue og to mindre Stuer samt Kontor og et stort Kaffekøkken, og i Herberget, som er indrettet i Loftsetagen ud mod Farvergade, er der fire Sovesale med Dobbeltkøjer og Plads til 120 Mand. Her kan Soldaterne faa billigt Natlogi, naar de har Orlov. De faar udleveret Tæpper og Lagenpose. Om Sommeren kan Herberget ogsaa benyttes af tilrejsende Ungdomsforeninger og Skoler, dog ikke Natten mellem Lørdag og Søndag, da Herberget i Regelen er optaget af Soldater. I Soldaterhjemmet kan faas Havregrød, Mælk, Kaffe, Brød, Sodavand o. s. v., og der kan faas billige Madpakker og om Søndagen en varm Ret. Der tilrettelægges Ture for Soldaterne til Byens Seværdigheder, og engang imellem indbydes der til Fest med fælles Kaffebord og Underholdning, saasom Film, Oplæsning, Sang eller et Orkester.

Den daglige Ledelse varetages af to Sekretærer og en Dame for Køkkenet samt deres Medhjælpere.

Højskoleforeningen sorterer ikke under Kirkeligt Samfund, men er Lejer af sine Lokaler.

For hver af de nævnte Afdelinger er der et Udvalg, som varetager disses Formaal og Anliggender, og Ernst Borup er Forstander for alt det aandelige Arbejde.

Paa Kirkeligt Samfunds Kontor er ansat en Kontorchef og tre Damer.

Det meste af Fløjen til Farvergade samt »Grundtvigs Hus« i Studiestræde er lejet ud som Kontorer til Køben-

havns Magistrat, dog ikke »Hallen« i Grundtvigs Hus. Den og Mødesalene samt Gymnastiksalen her i Vartov lejes ud, naar de ikke benyttes af de forskellige Afdelinger.

Under min Mand sorterer Ejendommenes Vedligeholdelse m. m., saasom Varme, Rengøring og Opstilling af Lokalerne, Garderoberne og det praktiske ved Udlejning og Møderne.

Vartov er et Sted, hvor Alvor og Gammen mødes tilsammen, og hvor unge Mennesker kan finde et godt Sted i Fritiden.

Hermed de bedste Hilsener til alle paa »Hjemly« og til alle gamle Elever især fra Vinteren 1918—19.

Oktober 1950.

*Karen Brolund Jensen.*

### **Kære Hr. og Fru Appel og Kammerater fra 1918—19!**

**N**u kommer der et lille Livstegn fra mig til Elevskriftet — hvis der bliver Plads.

Det er nu snart 32 Aar siden, vi i vort Hold ankom til »Hjemly«. Havde vi ikke haft Krig 25 Aar senere, skulde jeg nok være kommet til det følgende Elevmøde.

I andre fra 1918—19 kan vel ligesom jeg ikke forstaa, hvor al den Tid er blevet af. Vi tænkte ikke paa dengang, at vi skulde opleve endnu en Krig. Vi kom igennem med Friheden i Behold og mindes i Ærbødighed dem, der ofrede deres Liv. Vi ser nu fremad og haaber paa med Tiden at faa gode Forhold at arbejde under.

Naar vi fratager de fem fra Roskildeegnen, har jeg ikke truffet de øvrige fra Sjælland, siden vi forlod »Hjemly«. Det kunde være meget morsomt at træffe Kammeraterne igen fra dengang. Nu vil jeg se, hvorledes det ser ud den 9.—10. Juni 1951.

Skal jeg fortælle lidt om mig selv, saa er jeg nu Ejer af den Gaard, jeg rejste fra i November 1918. Jeg blev forholds-



vis sent gift, først 1940. Jeg har ingen Børn at sende paa »Hjemly« Efterskole, hvad der vel er nogen af I andre, der har gjort. Vi har det ellers godt. Kommer I til Roskilde, er I velkomne her i Lille Valby.

Med venlig Hilsen,

*Olof Olsen.*

Paris har altid udøvet stor Tiltrækning paa Danske. Lige fra Absalon til den yngste Malergeneration af i Dag er de søgt dertil og har hentet Inspiration til Berigelse af dansk Kulturliv. Enhver Dansker er rejst ud med Følelsen af, at han vilde opleve noget betydningsfuldt. Det vil han ogsaa, uanset hvad han søger, for Paris er saa rig og saa mangfoldig, at den har noget til alle, Historikeren, Kunstkenderen, Bibliofilen, den flittige studerende o. s. v.

Paris inviterer. Tag mod Indbydelsen! Og du vil ikke fortryde det, men sande med Holberg, at den By kan hitte paa mere Galanteri i en Uge, end hele Verden udi et helt Aar. — Nu skal vi ud og se paa Byen. —

Taksaen er det nemmeste og hurtigste Befordringsmiddel. Det er lidt billigere her end hjemme. Men tro ikke, Chaufføren staar ud og hjælper med Kufferten, og vær forberedt paa, han nægter at tage Tur og bare svarer: »Non, Monsieur«. Naar det nærmer sig Frokost eller Middagstid, tager han kun i Retning af Hjemmet. —

Saa er der Bussen. Der er 75 Linier i Byen, 97 i Forstæderne og Omegnen. Men vi kan ogsaa tage Métroen, et beundringsværdigt Jernbanesystem, der har 341 Stationer, og Systemet er let at finde ud af, og det er hurtigt og billigt. Vi staar af ved Palais-Royal og tager over til Louvre-Slottet, der med de verdensberømte Kunstsamlinger vel nok tør betegnes som Paris' fornemste Seværdighed. Slottet er et af Verdens største. Det dækker et Omraade af 17 ha, og Kunstsamlingerne indeholder de ypperste Frembringelser



Place de la Concorde.

af alle Tidsaldres Kunst. Slottet har været beboet af de franske Konger fra Midten af det 16. Aarhundrede til Revolutionen. De fleste af dem har bygget med paa Slottet, som i sin nuværende Skikkelse indeholder Elementer fra 330 Aars Byggeri fra 1546 til 1876.

Det er umuligt at se blot Hovedværkerne i Louvres Samlinger. Kun er der fire af Verdenskunstens Mesterværker, som absolut skal ses: Venus fra Milo og Nike fra Samotrake, Sejrgudinden med de udbredte Vinger, de franske Kronjuveler og Leonardo da Vinci's Mona Lisa. Nu maa vi ud til Øen Cité. Her er Notre Dame. — Kirkens Indre bestaar af Hovedskib og 2 Sideskibe hver med 7 Kapeller og kun dunkelt oplyst af Skæret fra de skønne Ruder. Her blev Marie Stuart viet til Frans II 1558, her fandt Napoleon I's Kroning Sted den 2. December 1804, her blev Napoleons Søn, Kongen af Rom døbt 1811, og her holdtes Napoleon den III's Bryllup 1853.

Gaar vi en Tur rundt om Kirken, ser den endnu mere



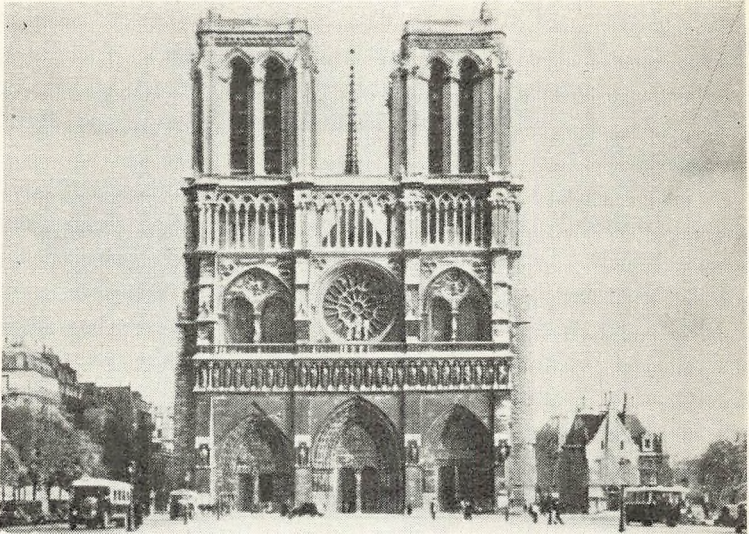
imponerende ud forfra og fra Siderne. De snævre Gader Nord for Kirken er det gamle Klosterkvarter. Her boede de lærde Kanniker, som modtog studerende fra hele Verden i deres Hjem; der vandrede Absalon som lovende ung Mand omkring 1150. —

Triumfbuen er vi nu naaet til. Den var planlagt af Napoleon den I som et Æresminde for hans sejrrige Hære. Den blev dog først færdig 1836. — Paa Buens indvendige Sider staar Navnene paa Napoleons 172 Slag og 660 Generaler.

Den ukendte Soldats Grav blev indviet 11. November 1920. Graven er dækket med en Bronzeplade, som bærer Inskriptionen: Her hviler en fransk Soldat, død for Fædrelandet 1914—18. Flammen brænder Dag og Nat. Graven er smykket med Blomster. Foran Graven ligger et Bronceskjold, Inskription: 25. August 1944 (Befrielsesdagen, skænket af General Eisenhower). Triumfbuen udfylder virkelig den Mission, som ligger i Navnet: at danne Rammen om Folkets Hyldest til Frankrigs Hære og dets store Mænd. Da Napoleons Aske blev hjembragt fra Sct. Helena 1840, kørte Vognen ind under Triumfbuen, hvor der blev holdt en storslaaet Højtidelighed. Victor Hugos Kiste stod her Natten før Begravelsen 1885.

11. November 1920 blev den ukendte Soldat begravet. Marskal Foch's Kiste stod her 1929, Marskal Joffre's 1931. 26. August 1944 Generalerne Leclere og de Gaulles Triumftog. 28. November 1947 faldt Leclere ned med en Flyvemaskine, og Søndag den 30. November stod Lecleres Kiste under Triumfbuen. Det blev en gribende og stille Søndag til Ære for den unge Mand, som Frankrig havde ventet sig saa meget af.

Vi tager saa over paa venstre Seinebred og ser Le Dome des Invalides. Det er et af Paris' mange arkitektoniske Mesterværker. En prægtig og imponerende Ramme om Napoleons Grav, som ligger i Kirkens Centrum. Gulvet er fjernet paa et Stykke, saa man ser ned i Krypten, hvor Sarkofagen staar. Napoleon døde paa Sct. Helena 1821 og blev ført til



Notre Dame.

Frankrig 1840, men først 1861 var det pompøse Gravkammer indrettet, som vi nu ser det. Sarkofagen er af finsk Porfyr, Fodstykket af grønt Granit fra Vogeserne. Napoleon ligger i 6 Kister, indefra udefter: Zink, Mahogni, 2 af Bly, Ibenholt og Eg. —

Nedgangen til Krypten flankeres af to Broncestatuer, der symboliserer den civile magt og den militære Kraft.

Her læses Napoleons Ord: Jeg ønsker, at min Aske skal hvile ved Seinens Bredder midt iblandt det franske Folk, som jeg har elsket saa højt.

Eiffeltaarnet kender man, inden man kommer til Frankrig. Det er blevet Paris' Vartegn. Det er 300 Meter højt. Det er nu helt uundværligt i meteorologisk Tjeneste og for Radiofonien. 1947 blev der paa Toppen installeret et Fyrtaarn for Flyvemaskiner.

Den skønneste Plads i Paris er Place de la Concorde med stilfulde Omgivelser, Storhed og Elegance. Otte Statuer symboliserer franske Byer, Statuen for Strassbourg stod 1871—



1919, da Elsass og Lothringen var under tysk Herredømme, stadig med sort Flor og smykket med Blomster. Paa Place de Vosges Nr. 6 boede Frankrigs største Digter, Victor Hugo. I denne Lejlighed besøgte baade H. C. Andersen og Oehlenschläger deres store franske Kollega. —

Nu har vi set alt. Det har jeg hørt saa ofte af mine rejseglade Landsmænd, naar de paa 2 til 6 Dage har gennemsuset Paris og Omegn. Men vi, som bor her, opdager, at her skal en anselig Aarrække til for at tilfredsstille ens Trang til at se, høre og lære, hvad Byernes By har at byde os.

Til Slut vil jeg ønske alle Kammeraterne fra 1924—25 en rigtig glædelig Jul.

*Agnes Andersen,*

8. Avenue Løvendal, Paris 7 e.

### **Kære kammerater!**

**F**orrige lørdag dumpede der et par breve ind gennem brevkassen. Det ene var en indbydelse til elevmødet på »Hjemly«, og det andet var en opfordring til at skrive lidt til årsskriftet. Da jeg ikke så mig i stand til at komme til elevmødet, fordi min store dreng skulle konfirmeres den dag, vil jeg prøve at sende en lille hilsen til gamle kammerater og kendinge gennem årsskriftet.

I mange år tænkte jeg tit og ofte på de glade og hyggelige timer, vi havde på »Hjemly«. Den vinter stod for mig som den bedste, jeg havde oplevet. Efterhånden gled disse minder lidt i baggrunden. Jeg fik mand, hjem og børn, og det optog min meste tid. Men da det første årsskrift fra »Hjemly« kom, kom minderne tilbage, og da det sidste kom med alle de gamle kammeraters navne, kom minderne rigtig frem. Jeg ville meget gerne have været med til elevmødet; men det kunne altså ikke lade sig gøre.

Jeg sender de bedste hilsener og tak til Appel for de timer, jeg har tilbragt på skolen. Jeg har også haft gavn af undervisningen. Jeg har kunnet hjælpe mine børn med dansk og

regning, lige til de har taget deres mellemskoleeksamen. Havde vi ikke boet i en by, hvor børnene har så let adgang til fortsat skolegang, ville det have været mig en stor glæde at sende dem en vinter på »Hjemly«.

Bøllegård allé 11, København, i oktober 1950.

Med venlig hilsen,

*Anna Andersen.*

**M**ærkeligt som tiden jager af sted efter et ophold på en efterskole. Når man tænker tilbage, synes man, at 25 år jo ikke er nær så meget som de 15 år før opholdet.

Ja, tag dig i vare, du kære kammerat, der om føje tid skal have en sådan stund. Få så meget ud af den, som du overhovedet formår; thi du vil unægtelig få brug for den viden, et sådant hjemlyophold kan give i livet fremover. »Hjemly« har den rette indstilling overfor børn og unge. Her følger man en i hjem, skole og kirke. Efter et sådant ophold synes man måske, at det ikke er nemt at øjne, hvad man egentlig fik ud af disse uger. Men senere, når vanskeligheder indtræffer, standser man i sit arbejde og kommer i tanker om, hvordan Appel nu sagde, at det skulle være.

Alle vi fra 1924—25 er nu spredt ud over Danmark. Ja, endda bor en helt nede i Paris.

Jeg selv var landmand i ca. 10 år. Derefter læste jeg til lærer og er nu tilsidst havnet her på »Asserballeskov Børnehjem«.

Min kone og jeg har et krævende arbejde; men det er unægtelig ikke kedeligt. Det, at skulle være formyndere for forældreløse børn, er i sig selv et meget varierende arbejde. Her gælder det ikke, som måske nogle vil tro, at holde disciplin, nej, det, det gælder om, er, at børnene har tillid til en. Det er kun den dårlige opdrager, der bruger strenge straffe. Vi må lære at beherske os og blive mere voksne.

Man må ofte kunne tilgive dem deres fejler og opmuntre



dem til at lette deres hjerter for os. Da vil vi opdage, at deres hengivenhed vil blive større, og deres barnesind blive oplukket i jublende sang og leg.

Ja, tro mig kære kammerater, der er velsignelse i et sådant arbejde, selv om man ofte kan møde store skuffelser, når de f. eks. skal ud at prøve vingerne. — Lykkes overgangstiden ikke, er alt arbejde spildt for os her. — Derfor, kære venner, tag vel imod en af disse, når I møder en på jeres vej; thi det, at det ikke er dem, men du og jeg, der har haft en rigtig far og mor, er ikke deres skyld.

Asserballeskov pr. Fynshav, den 8. oktober 1950.

*Jørgen Herman Monrad Møller.*

### Tre store faktorer.

Ved begrebet æstetiker forstår man et menneske, der har sans for ydre skønhed. Æstetikerens hjem er præget af en forfinet og kræsen smag. Møblerne er valgt med omhu, anbragt med sikker sans for virkning, billederne på væggene er ligeledes nøje afstemt efter værelsernes dimensioner og lysforhold. Æstetikerens samling giver også en oplysning om dette menneskes skønhedssans. På mange måder kan man kende æstetikerens. Er æstetikerens nu et værdifuldt menneske? — Er han et menneske, hvem man har udbytte af at omgås? Ud fra et rent kunstnerisk synspunkt må svaret blive: ja, absolut! Der vil altid omkring en æstetiker være en atmosfære, som virker dannende og forfinende på hans omgivelser. Børn, der vokser op i et æstetisk præget hjem, bliver i de fleste tilfælde æstetiske. Vore omgivelser i den unge alder er jo så uhyre medbestemmende til at danne vor karakter, og det siger sig selv, at børn, der under hele deres opvækst har været omgivet af skønhed, vil blive præget deraf resten af deres liv. Så må æstetik jo være noget godt! Ja, men der er en fare til stede i den stærkt udprægede æstetik, og den skal der peges på her. Sansen for den ydre

skønhed er af det gode, hvis den er forbunden med sansen for den indre. Sansen for den indre skønhed kaldes etik, d. v. s. læren om renhed. Nu er vi ved sagens kerne, og spørgsmålet er nu: hvad er bedst, ydre eller indre dannelse? De fleste vil sikkert svare: indre dannelse, og deri har de ret, indre dannelse er og bliver det væsentligste. Det helt ideelle må da være at have sans både for ydre og indre dannelse! Ja, et menneske, der i retmæssigt forhold har begge disse egenskaber, er et harmonisk menneske, og harmoni i menneskelivet er det, vi alle skal stræbe efter. Lad os fastholde begrebet harmoni. I det er jo udtrykt målet: jordisk lykke. Vi har set, at det kan nås ved at være i besiddelse af både ydre og indre dannelse; men kan det da kun nås igennem dette? Æstetikeren, det forfinede menneske, mener at kunne erhverve sig lykken ved at omgive sig med skønhed; men ofte, ja, næsten altid, tager disse ting ham helt i sin vold, bjergtager ham. Han bliver let en kold, blasert person, der med sin ringeagt betragter sine omgivelser, der jo vanskeligt kan have den skønhedsvarme, som han har sat sig som det fuldendte. Det ydre tager mere og mere magten, hans sind bliver stolt, fornemt og indelukket. Han mister sansen for den indre skønhed. Dermed er der stænget for harmonien og dermed også for lykken. Etikeren, som altså godt kan have sansen for den ydre skønhed, men også være fuldkommen blottet for den, søger efter i sit daglige liv at få hjertevarmen, den indre dannelse, til at blomstre omkring sig. Det ydre er for ham en biling, han ved, at alt det ydre er noget forgængeligt, men sjælen noget evigt. Hans liv bliver rigt. Måske synes der også at ligge en fare i ikke at regne med ydre skønhed, men etikeren er inde ved det, der er vigtigere: at forme sit hjerte og dermed også inde ved det ene fornødne: troen på Gud, der fører frem mod det, der overgår al jordisk harmoni: den fuldendte harmoni, den harmoni, Gud skænker os, hvis vi vil forme vort hjerte efter etikens love. Æstetik, etik og religion — tre store faktorer i vort liv. Religionen er målet, de to andre midlet. Æstetik



kan, hvis det tager overhånd, fjerne os fra målet; men etikken vil altid føre os mod målet, det mål, der er den mest fuldendte harmoni og den højeste lykke, den lykke, som kun Gud alene kan skænke os.

Glædelig jul og godt nytår.

*Hjalmar Lundsgaard.*

### En ferie i Finland.

I år er det altså 10 år siden, jeg var på Hjemly efterskole. I den anledning burde vi alle være mødt op til elevmødet. Der kunne være meget at drøfte. Mon vi alle kunne kende hinanden?

Jeg kom ikke, men vil sende en lille hilsen til elevskriftet i stedet.

Hvad er de 10 år gået med for os? Der er masser af oplevelser, der kan fortælles om.

Jeg har valgt at fortælle lidt om min ferie i sommer. — Efter meget besvær stod min søster og jeg med hver en billet til Finland i hånden. Min søster Mie har også været elev på »Hjemly«, så der skal også være en hilsen til hendes kammerater både fra skoletiden og fra vinteren.

Vi havde pakket og pakket, jeg ved ikke hvor mange gange, for at få så lidt og så praktisk med, som det var os muligt.

Der var meget at tage hensyn til. Sommeren havde jo som bekendt været meget våd og kold, hvem kunne sige på forhånd, at vi skulle få tre uger med sol og sommer, som vi fik.

Tolden skulle der også tænkes på. Behjærtede mennesker havde nemlig fortalt, at den finske told var meget skrap, og at der var noget russisk eller måske helt russisk told til at tage imod os.

Den tredie august gik vi om bord i en lille båd i København, vi skulle med over sundet til Malmø. Derfra tog vi med nattog til Stockholm. Vi var tidligt ude af køjen, for vi

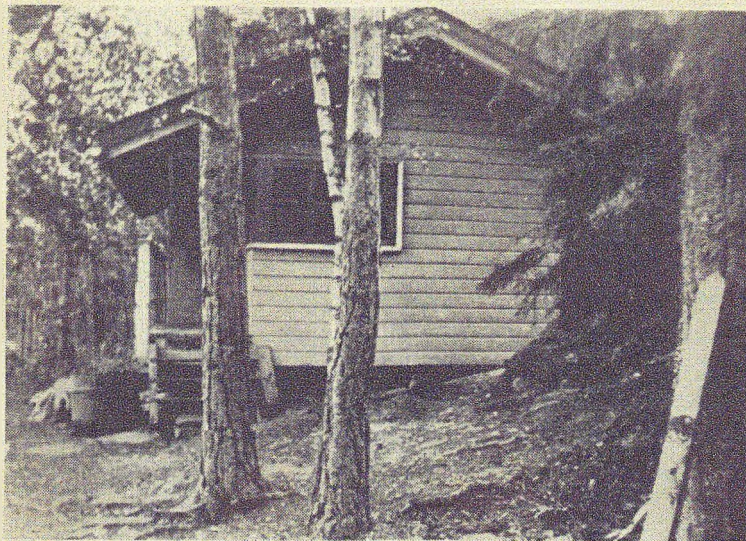
glædede os begge meget til at gense Sveriges smukke hovedstad. Mie har været i Sverige som sygeplejerske over et år, og jeg i Dalarna i fem mdr. og i Stockholm i tre mdr. Den halve dag, der var at vente, til båden gik til Åbo, gik med at genopfriske gamle minder. — To timer før båden skulle gå, var vi der og stillede op i køen. Vi tog det så gemytligt, som det var muligt, vi havde jo ikke noget at frygte tolden for. Bananer måtte vi ikke have med ud af Sverige — hvorfor der så måtte stå en »bananmand« på broen til »Regien« med masser af store gule bananer, hvor vi kunne købe så mange, som vi havde svenske kroner og lyst til — forstå det, hvem der kan. — —

Sejladsen gik mellem skærgårde i 15 timer. Fint var det at se solen synke mellem øer og holme. Det siges at være et eventyr at se solen stå op af den finske klippeskærgård — men jeg må tilstå, at vi sov begge og ville heller ikke andet. Efter at have stået nummer eet ved et billethul i omtrent to timer, havde Mie erhvervet sovepladser til os formedelst *femten* svenske kroner for hver, og så ville vi også have noget søvn for pengene.

Langs med hele kajen i Åbo stod folk for at tage imod. Det tog vi ikke så nøje, for der kunne ikke være nogen til os. Vi skulle først møde bekendte i Karis, og de, vi kendte i Åbo, var, så vidt vi vidste, på arbejde langt derfra. Jeg kom først med fødderne på finsk jord — og hører en stemme, der med energi råber vores navne. Uden at tænke sætter jeg mine kufferter midt i mængden, styrter hen til snoren og hilser på min finske veninde, Anja Kaisla, som, før hun siger noget, sætter blomster på min kjole, røde og hvide latyrus, og så kommer der en masse velkomstord. Mie er også kommet og har fået samme hjertelige omgang. Men idyllen er snart forbi. En toldmand fortæller, at vi skal gennem tolden. Det siger han nu på finsk, så det har vi ikke meget gavn af. —

Noget andet er, at jeg får øje på kufferten, og lige så rask, som jeg kom fra den, kom jeg nok tilbage.





En sauna.

Alt er vel, og som tiden går, kommer vi igennem det hele med pas, valuta og bagageeftersyn. Nogle gange skal jeg indrømme, at vi begge vender os om og ser på en stor mand i en uniform, der ikke er som de andres. Uden at sige noget er vi begge i den tro, at det er en russisk kontrol.

Som dagene gik, blev vi klar over, at det var en rigtig finsk politibetjent, og var så ikke længere harme på finnernes vegne.

I en rumlende, skrumlende sporbvogn kommer vi de to km fra havnen ind til Åbo. Tarku skal vi sige, det er rigtig finsk.

Anja er en rigtig finne; men hun taler nordisk. Anja er fjerkrækonsulent og var her i Svindinge i nogle måneder i 1949 for at studere hønseri. I Norge og Sverige har hun også været en tid. Jeg ved, hvad I tænker om en kvindelig fjerkrækonsulent. Men i Finland bliver det noget andet, der skal alle gøre gavn til det yderste. Jeg har set kvinder flytte mursten og arbejde på fabrikkerne sammen med mænd.

Der er meget at genopbygge, og mange ting, som vi har kendt i lange tider, kendes der slet ikke. Men deres nye bygninger er store, flotte og mere moderne, end vi bygger her i landet.

Både de gamle og nye bygninger er meget rummelige. Jeg tror aldrig en finne kunne trives i en af de små lejligheder, vi har i byerne. Det er mod deres natur. De er vant til at have plads. Naturen er så storslået og barsk. Hvad har det ikke kostet af arbejde og energi for en bonde at rydde skove og fjerne sten for at få et lille stykke agerjord til at avle korn og roer på.

På landet må der uden tvivl den dag i dag leves et liv så nøjsomt og spartansk, så vi har vanskeligt ved at tænke os det. — Og i en ensomhed.

Vi havde den store oplevelse at være gæster på en 400 år gammel bondegård. Dertil kom vi fra Helsingfors en sen aften. Vi fik en velkomst så varm og inderlig, så jeg aldrig skal glemme det. En stor ære er det, når værtinden har fyret op i sauna (badstuen) og inviterer på bad.

Med Anja i spidsen og en hjemmelavet tælleprås gik vi ned til sauna ved søen. På bænken i det ophedede rum lå tre buketter birkekviste. Med lidt tvivl satte vi os på bænken helt oppe ved loftet med en spand vand og hver en birkekvist. Anja slog vand på de ophedede sten, dampen slog imod os; men det var ikke det værste. Da vi var så varme, at vi var bange, vi skulle falde ned, skulle vi løbe ud og springe i søen, så op i dampen igen, og sådan frem og tilbage tre gange. Det var eventyr! — I søen var det månelyst og i badstuen en tælleprås' blafrende skær.

Alt imedens havde værtinden kogt kaffe og sat mad på bordet. Vi var vel nok godt sultne, men trætheden borte. —

Da vi havde forsynet os af den hjemmelavede ost og meget andet rigtig bondemad, blev der sat senge op i salen, og vi kom til ro.

Næste dag inviterede værten os på biltur til kirkebyen.



Der havde han været med til at samle et museum. Vi blev læsset ind i en pragtfuld gammel bil, der havde så stor en lighed med den gamle Ford, der er med i filmen »De røde heste« af Morten Korch. Det eneste nye ved bilen var retningsviserne, og dem brugte han aldrig. — Med en helt god fart gik det de tyve km ad nogle veje så dårlige, at de ikke kan beskrives. Da vi havde set på museet, kirken og sognekontoret, værten var medlem af sognerådet, gik turen hjem igen til middagsmaden. Den næste nat tilbragte vi på en fjerkræskole, hvor vi som danske var midtpunktet i en middag holdt til ære for os.

I næsten hver by er der heltegrave. De nyeste var naturligvis dem, der gjorde størst indtryk på os. På hvert lille hvidt kors står navn og årstal. Det er mange unge sønner og mænd, Finland har ofret for sit land. Til hver lille kirke har staden givet en plade med takkeord til mødre og enker, der må savne deres kære. Der er også nogle russiske plader. De kan kun komme ned på den betingelse, at al anden prydelser af kirkerne også skal ned.

Finnerne er ikke bitre eller fortvivlede — eller måske — det ligger bag deres hjertevarme godhed, som de viser på en stilfærdig, men så inderlig måde.

Mie spurgte en gårdejer, der havde seks karelske familier til at bo på sin jord, om det ikke var bittert at se dem bygge og dyrke på hans jord. Uden nogen tøven kom svaret: »Vi skal da alle have plads og mulighed for at arbejde og tjene føden, og jeg klarer mig jo endda.«

Næsten alle fik os på en eller anden måde spurgt, om vi i Danmark troede, at de var russisk-venlige, og mange fortalte os, hvorfra det finske sprog stammede. Det var ikke fra Rusland, men lidt beslægtet med det litauske, men ellers et selvstændigt sprog, uforståeligt for andre, men meget dyrebart for dem. De sagde, at de var bange, vi skulle rejse hjem og sige, at de talte russisk. — Finnerne har en stor nabo, som de frygter, og de arbejder meget hårdt for at få betalt

krigsskadeerstatning, så de ikke er noget skyldige. De er lykkelige og glade for hver dag, der går godt, og så vover de ikke at vente sig for meget af i morgen.

En sygeplejerske, veninde til Mie, var vi sammen med den halve del af tiden, Hun var svensk finne. Finnerne og svensk-finnerne står meget skarpt mod hinanden, så skarpt, at der på den ene side af gaden ligger en finsk skole, på den anden en svensk. Dertil kommer, at svensk-finnerne er meget velhavende og kan næsten komme gratis på alle skoler — hvorimod det er mere nøjsomt, når en finne skal studere.

Helsingfors — »Nordens hvide stad« — besøgte vi i to dage, var i den storslåede domkirke, så på biblioteket, universitetet og rigsdagshuset. — Ikke at forglemme malerimuseet, hvor gamle malerier er samlet, og vi får et indtryk af Finlands historie gennem tiderne. I et blad har jeg læst disse ord om Finlands folks historie:

Ett skott vid gränsen —  
 Några skovlar jord,  
 Salut och sorgmarch,  
 Minnets hjältegloria,  
 En man, som ryjde mark,  
 hans avskedsord,  
 hans död i kriget —  
 det er Finlands folks historia.

En stor plads er anvendt til det flotte stadion med det 23 etager høje tårn. Lyst og fint er alt, de forbereder godt til olympiaden om to år. Da skal de vise verden, at de kan, og de har selv en meget sportstrænet ungdom.

De sidste dage i Finland tilbragte vi sammen med Anjas familie i deres sommerhytte i Åbos skærgård. Vi gik tur på klipperne, sejlede på søen og nød livet. Den sidste aften var der »sauna«. Når man rigtig skal nyde badstuen, tager det to—tre timer, og da bliver hele ugens samtalestof frisket op.



Da vi kom tilbage fra badstuen, var der hængt kulørte lamper ud i træerne, den vej, vi skulle gå for at samles med alle naboerne, fire familier.

Vi var alle bleven sat til at samle en kurv grankogler om eftermiddagen; men hvad de skulle bruges til, var værtindens hemmelighed. Nu løstes gåden. Vores med møjje opsamlede kogler var tændt i bål. Vi fik hver en lang kæp med spids, som efter ordre ikke måtte komme i ilden.

Medens bålet brændte mod stjernehimlen, og fiskene kom nærmere, bålet var bare en km fra søen, sang finnerne deres lange, vemodige og dystre folkeviser, der ofte handler om soldater og krig.

Da grankoglerne var blevet helt rødglødende, fik vi pølser sat på pindene, og så var det, hvem der kunne stege dem, uden at de blev sorte, det var nu for øvrigt ligemeget, for vi skyllede dem bare i søen.

Der er meget mere at fortælle om de travle dage i Finland. Vi så flotte, store sygehuse i byerne, fine kommuneskoler og helt nye arbejdsskoler til de 14—16 årige.

Vi synes, at alt for mange penge bliver sat i bygninger; men skatten var derefter, 45 pct. af lønnen. Ja, vi havde en uforglemmelig tur. Den aften, vi i mørkningen rørte ved den russiske grænse til det landområde, der for ikke lang tid siden var finsk, da var vi alle meget tavse og bevægede. Dagen igennem havde vi hørt kanontorden og set røgen stige op over skovene, var det nu skov eller en gammel finsk bondegård, der gik op i luer.

Ingen finner kommer der og kan fortælle, hvordan det frodige stykke land nu ligger hen. På marken kan man to km fra grænsen ofte se efterladte markredskaber o. l., som det var for langt at få med, da de flygtede.

Dagen efter, at vi var ved grænsen, blev en ung mand, som arbejdede nær ved grænsen, ramt af en af russernes øvelseskugler og dræbt. Gennem dette Porkala-område går der nogle enkelte finske tog. For alle vinduer bliver sat træskodder, og russerne overtager styret.

Finnerne siger, det er verdens længste tunnel. Det varer omkring to timer at komme igennem; men det går meget langsomt. Men med bus helt uden om Porkala-området, som vi rejste for at komme fra Ingå til Helsingfors, tager det dobbelt så lang tid.

Til slut mange hilsener til lærere og kammerater fra vinteren 1939—40.

*Kirsten Andreasen, Svindinge, Fyn.*

**A**gnes har bedt mig skrive lidt til Aarsskriftet; men jeg synes ikke, at jeg har oplevet saa meget. Det, der er det største for mig, at jeg har en stor Dreng paa 5 Aar og en lille Pige paa 1½ Aar, er jo ikke noget, der har Interesse for større Kredse.

Jeg har lige været til Elevmøde og havde nogle dejlige Dage. Men jeg synes, at der var for mange, der manglede. Vi var tre fra 39—40 og kun to fra 40—41. Nu maa alle I fra 40—41 komme til næste Aar, for da har vi 10-Aars Jubilæum, og jeg vil garantere jer for, at I ikke kommer til at fortryde det. Til saadan et Møde faar vi Tanker at sysle med, som vi har godt af, særlig vi, der har Dagen optaget af legemligt Arbejde, har godt af at faa at vide, at der er mere at tænke paa end lige det daglige.

Mange Hilsener til jer alle

*fra Bertha.*

*Jerup, d. 21. sept. 1950.*

**J**a, så er det 10 år siden, jeg sad som elev på skolebænken på »Hjemly«. Jeg havde såmænd ikke skænket det en tanke, at det i år var »jubilæumsår«; men et brev fra Agnes mindede mig derpå og på, at et indlæg til elevskriftet ville være velkommen.

Det er med glæde, at jeg modtager tilbudet om her igenem at sende en hilsen til lærere og kammerater fra vinteren 40/41 og en tak for de gode minder, som jeg har fra den



tid. Det kunne være morsomt at høre, hvordan I andre befinder jer i dag, og hvordan de 10 år har formet sig for jer.

Efter den alt for korte vinter paa »Hjemly« vendte jeg tilbage til landbruget og havde forskellige pladser på Horneland og ved Faaborg. I Faaborg blev jeg medlem af den nyoprettede terrainsportsgruppe, og jeg har lige siden været ivrig orienteringsmand; mon de lange ture i Hillerslevs omegn har dannet grundlaget derfor? I så fald er jeg Appel meget taknemmelig, da jeg her igennem har lært mange af Danmarks skønneste pletter at kende. Svanninge bakker blev gennemtravet på kryds og tværs, ved dag og ved nat. Det samme blev Nordsjællands skove, krat og hegn fra Gilleleje til Holte. Sommerferien 1945 tilbragte jeg på Bornholm i selskab med en kammerat. Sønderjylland oplevede jeg som elev på Rødding vinteren 1945/46, og min nuværende arbejdsplads har gjort mig bekendt med den nordligste del af vort lille land. Men den største af mine oplevelser er vel nok tiden som frivillig engelsk soldat fra foråret 1946 til sommeren 1948.

Rejsen til England startede den 14. marts fra Vejen. Vi var et hold på ca. 100 mand, og vi blev ledsaget af to danske befalingsmænd. Ved grænsen holdt en højtstående officer en formanende tale til os. Vi skulle altid huske, at vi var Danmarks repræsentanter ude i verden, og at udlændingene ville tage vor opførsel som eksempel på alle danskes opførsel.

Turen gik fra Padborg over Hamborg til Cuxhafen. Derfra gik det med troppetransportskibet »Empire Spearhead« til Hull. Fra Hull gik turen videre med tog over London til Canterbury, vort foreløbige bestemmelsessted. Den første ugestid efter ankomsten til lejren var humøret langt nede hos de fleste. Kosten, vaccinationerne og de fremmede forhold var årsagerne. Det varede dog ikke længe, før vi følte os hjemme i byen. Mange forretninger havde skilte med dansk tekst i vinduerne, og de fleste ekspedienter havde lært nogle få danske ord. Det var jo efterhånden ikke så få



I et gammelt spansk fort i Tripolis.

danskere, der havde passeret byen, hvor der var seks ugers »primary training« som grundlag for vor senere tjeneste. Medens vi var her, fik vi besøg af en radiovogn fra den danske radio, der optog plader med hilsener til familierne hjemme i Danmark.

Seks uger senere forlod vi alle Canterbury i små grupper på en snes mand i hver. Gruppen, jeg var i, skulle til byen Worcester i Midtengland, en idyllisk gammel by ved Severn floden, med en smuk gammel domkirke og enkelte bindingsværkshuse fra det 15. årh. I den gamle by med den smukke omegn lå vi i rekruttiden. Som rekrutter var vi i »General service corps«, derfra overgik vi til »The Worcestershire regm.« og blev forflyttet til byen Oswestry ikke langt fra Wales. Vi kom godt ud af det med vore engelske kammerater og med den engelske befolkning i det hele taget.



En orlov på 10 dage tilbragte jeg i London, og flere gange var jeg inviteret ud til private i Birmingham og Worcester. I august blev vi sendt hjem på »Embarkateon leave« i fjorten dage. På daværende tidspunkt anede vi ikke, hvor i det engelske imperium vi skulle sendes hen. Stor var glæden derfor, da vi kom tilbage fra orloven og fik at vide, at det blev til 7. bataillon Worcestershire regm., som var stationeret i Calcutta. Afrejsen fandt sted i oktober; sejlturen fra Liverpool til Bombay varede atten døgn. C. W. S. »Britanic« hed lineren, der er på 28.000 t, så søsyge var der ikke meget af. Tropperne var stuvet sammen som sild i en tønne på mellemdækkene. Den meste tid tilbragte vi med at tage solbad på dækket. Mønstring på redningsstationerne, inspektion af »messedækkene« og andre militære discipliner var med til at bryde ensformigheden om bord. Skaktturneringer, filmsforestillinger samt eftermiddagskoncerter af »The black watch-band«, som var med ombord, var arrangeret som underholdning. De første bananer, appelsiner og dadler købte vi af handlende i små både på reden ud for Port Said, som var eneste stop på hele turen.

De tretten måneder i Indien var fulde af oplevelser, som ikke alle var lige romantiske. Der var i det hele taget ikke ret megen romantik i Indien. Julen 1947 blev tusinder myrdet i Calcutta under religiøse kampe mellem hinduer og muhamedanere. Vort regiment gjorde tjeneste derinde; men vi nyankomne var for »grønne« til at komme med. Juleaften blev fejret efter engelsk mønster med kalkunsteg og plum-budding, det hele serveret af officererne. Senere blev vi overflyttet til 1. bataillon the Bedfordshire and Hertfordshire regm., som er stationeret i garnisonen i Meerut »united provinces«. Så udbrød der uroligheder i Punjapprovinsen, og vi blev udkommanderet på en ca. 3 måneders tur for at oprette ro og orden. Påsken tilbragte jeg med A-kompagniet ude ved en forladt landsby, Hasanpur. Middagen bestod af påfuglesteg. Den må have været gammel, for den var sejj. Afbrændte landshyer og lemlæstede lig var et dagligt syn i

de 3 måneder, og vi mistede efterhånden troen på, at Indien kunne klare opgaverne ved et selvstyre.

Men den 15. august, Indiens uafhængighedsdag, lå vi igen i Meerut. Den indiske hær havde overtaget vore forpligtelser, og de indfødte fejrede den og festede i flere dage. Kort tid efter rømmede englænderne garnisonen, og vi flyttede til New Delhi, hvor vi skulle gå vagt ved The Vice Roy, Lord Mountbattens palads. Samtidig begyndte de store menneskeflytninger mellem Pakistan og Indien og de dermed følgende myrderier. I Delhi oprettedes en flygtningelejr for muhamedanere, som vi også skulle holde vagt ved, hvilket viste sig at være stærkt påkrævet. De fleste flygtninge var hårdt sårede. Den indfødtes mentalitet lærte vi aldrig at forstå. En anden religion var grund nok til at dræbe forsvarsløse mennesker uden hensyn til alder eller køn, ikke engang gravide kvinder blev skånet.

Den 13. november forlod vi Indien om bord på »Empire Ken«. Turen gik til Tripolis med ophold i Karachi og Aden. Tripolis var vidunderlig ren og smuk efter al den smuds og stank, som vi kom fra. Vi lå der i ca. fire måneder, hele tiden i beredskab, da der jævnlig var sammenstød mellem italienere og arabere. Her fejrede vi så vor anden jul i det fremmede. Om aftenen gik vi tur langs Middelhavet under palmernes kroner. I en biograf så vi »Hyrdescenen« opført af italienske skuespillere. Det var meget gribende og smukt.

Sidst i marts rejste vi til Malta, hvor vi kom om bord i »Donnottas Castle« på vej fra Halifax til Southampton. Til slut opholdt vi os to måneder i Bedford, før vi blev hjemsendt. Blandt de mange ting, jeg bragte med hjem fra min udenlandsfærd, er den bedste vel nok min kone. Vi fandt hinanden i Worcester i 46 og blev gift i Dalum kirke den 5. februar 49. Sidst i marts i år fik vi en datter, Linda, og nu er vi spændt på at høre, hvilket sprog hun er bedst til, når hun begynder at tale.

Til slut venlig hilsen til venner og bekendte fra

*Andrey og Poul Thrane,  
Jerup, Vendsyssel.*



Jeg er blevet opfordret til at skrive lidt om Kenya. Det er her som i Amerika i Kolonisationens første tid. Der er fantastisk store Muligheder. Men der er ogsaa Chancer for at tabe sine »Moneter«, hvis man ikke er forsigtig. Ikke alle Virksomheder er stabile, rettere sagt, mange er utætte. Lad mig prøve at ridse lidt op lige fra Begyndelsen.

I Aaret 1900 blev Jernbanen fra Mombasa til Kisumu færdig, og dermed var først aabnet for Udviklingen. Dog maa ikke glemmes det nittende Aarhundredes Pionerer, da deres Eksperimenter og Resultater ligger til Grund for det hele. De »Sorte« dyrkede dengang kun Hirse, en Smule kulørt Majs, Bananer, Bønner, Sweet potatoes (en Slags søde Kartofler) og lignende Afgrøder af ingen Værdi. De hvide Pionerer maatte saa skaffe alt Materiale udefra. Dog havde Missionærer plantet en Smule arabisk Kaffe. Der blev skaffet Frø fra andre kaffedyrkende Kolonier, og paa Østsiden af den Bjergkæde, der deler Landet fra Nord til Syd, plantedes store Plantager af Kaffe. Men mange maatte nedlægges igen, da der mangler Regn. Ved Foden af denne Bjergkæde breder sig en udstrakt Slette, relativ tør, og som ikke egner sig for hverken Kaffe eller Majs. Med andre Ord, Landet var værdiløst. Der blev betalt Guvernementet fem—ti Shillings pr. Tønde Land. Nu havde Tyskerne indført den mexikanske Sisal til Tanganyika, og snart voksede Plantagerne ogsaa frem i Kenya, hovedsagelig paa Sletterne, da Sisal ikke behøver megen Regn. Sisal bruges hovedsageligt til Reb, Bindegarn o. l. Vest for Bjergkæden har vi Dalen »Rift Valley«. Her fandt de Hvide, at den importerede hvide Majs gav en udmærket Høst. Udviklingen her begyndte lige før Krigen 1914—18. Krigen bragte høje Priser paa Majsen, men ikke flere Folk, før den var endt. Efter Krigen kom Ordningen om, at enhver Officer med en Kapital paa 1000 £ kunde faa 2000 Tdr. Land gratis i det uopdyrkede Land omkring Mount Etgau, som ligger endnu længere Vest for den nævnte Bjergkæde ind mod Uganda. Mange kom, saa og sejrede; men lige saa mange kom, saa og stak af for ikke at

sige gik nedentom og hjem. Dette Distrikt »*Trans Nzoia*« blev anset for Dødsdistriktet, fyldt med Malaria og alle Slags Tropesygdomme. Den nærmeste Jernbane laa paa dette Tidspunkt 120 miles (ca. 190 km) væk. Med Oksevogn kunde det tage op til en Maaned at køre et Læs Majs til Stationen. Farming blev paa dette Tidspunkt anset for meget upopulært. En Farm paa 300 Tdr. Land til Salg for en Kasse Whisky var der ingen, der vilde have. Sumpene heroppe blev plantet til med Skov, og man kom lidt efter lidt af med Malaria o. l. Sygdomme. Dette Distrikt var fra gammel Tid næsten ubeboet, hvilket skyldes, at Negrene ikke kunde være i Fred for Elefanter, Løver og andre Dyr. Disse skulde først udryddes. Hovedkulturen her blev Majs. Forsøg med Hvide blev gjort, men de daværende Sorter blev angrebet af Rust, og meget faa Farmere vovede Forsøget. Af Kvæg fandtes kun den indfødte Race, som gav meget lidt Mælk, men var meget modstandsdygtig mod de utallige Sygdomme. De bliver stadig brugt som Trækdyr foran alle Vogne, og ligesaa ses foran den 10-furede Tallerkenplov 16 Okser. — 1929 blev ogsaa følt i Afrika: Prisen paa Majs gik ned fra 15 til 3.50 sh. Sisal med en Produktionspris paa ca. 20 £ pr. Ton faldt til 12 £ pr. Ton. Kaffe røg ned fra 100 til 40 £ pr. Ton. Som Resten af Verden blev Kenya haardt ramt. Mange gik fallit, andre klarede sig saa godt, de kunde paa Majsgrød og klarede sig igennem til 1939.

Her begyndte faktisk det Kenya, jeg oplever i Dag. Pengene blev brugt til mange Ting. Der blev importeret højtydende Kvæg, som det viste sig meget besværligt at holde Liv i. Bl. a. skal de paa Hovedet i et Svømmebassin to Gange om Ugen for at blive af med alle Slags Insekter. Vaccine er opfundet mod en Del af Sygdommene, men dog ikke mod den værste, som kaldes *East coast fever*. Kvæget bliver bidt af et Insekt, som derefter bliver siddende i Haarlaget og spreder Sygdommen paa den Maade. Det er hovedsagelig denne Sygdom, Svømmebassinet bliver brugt imod. Der kom



Traktorer til Landet, og der kom modstandsdygtige Hvedesorter, og bl. a. begyndte en hel Industri med *Pyrethrum* (et udmærket Insektpulver). Under Krigen var der meget stor Efterspørgsel og selvfølgelig stor Pris. Der blev ogsaa startet med Svineavl. Tropperne trængte til Mad, og mange byggede store Svinehuse, saa at de gennem Produktion af Svin kunde faa en nogenlunde Pris paa deres Majs. Dog reguleres det hele fra oven. Vil Regeringen have Majs, sættes Svineprisen ned og omvendt. Ogsaa Farmerne herude grynter og med en vis Ret; thi alle Priser er kontrollerede af Guvernementet, som nu søger at holde Priserne nede, men som ikke gjorde noget for at holde dem oppe i 1929-39. Den største Fejl ligger dog ikke i Landet selv, men maa begrundes med, at Farmerne herude ikke kan slutte sig sammen og forlange de Priser, som Verdensmarkedet giver.

Dette her var maaske lidt landbrugsagligt og historisk. Men nu skal jeg prøve at fortælle lidt om en hvid Mands Liv og Arbejde herude. For at kunne faa Arbejde herude, maa man kunne tale Engelsk og Negersproget *Swahetii*. Da jeg ankom til Landet, boede jeg hos nogle danske Venner for at lære disse Sprog, da Engelsk paa det Tidspunkt lød som Kinesisk for mig, og Negersproget, ja, da kunde jeg vist lige saa godt have givet mig til at snakke med en af Gæssene hjemme i min Mors Hønsegaard. Men nu er disse Besværligheder overvundet. I Juni 1948 kom jeg ned paa en stor Farm, hvor der var en Svensker som Bestyrer. Ak, ja, Livet er besværligt! Saa maatte man selvfølgelig til at »tala svenska« ogsaa. Farmen er paa ca. 1000 Tdr. Land opdyrket Jord foruden en uopdyrket Masse med Sten. Nu skulde jeg saa se at faa de her 120 Neger til at bestille noget, og een Ting er sikkert: En Neger er ikke født til at arbejde, langt mindre er han født med Lyst til det, saa det kan være lidt vanskeligt til Tider. Nu er det jo heller ikke ret store Lønninger, de faar. En fuldvoksen Neger faar 12-15 sh. pr. Maaned og 2 Pund Majsmeal om Dagen. Dog faar Traktor-

førere op til 50 sh. om Maaneden. Men man maa have 2 for hver Traktor, da de ikke kan holde ud til at sidde i Solen 12 Timer om Dagen.

Nu vil enhver sige, at en hvid Mand her faktisk ikke har noget at bestille. Det vil jeg ikke dementere helt. Men han har en Masse Bryderier og Vanskeligheder. En Neger kan f. Eks. køre en Traktor. Men hvis den gaar i Staa, ja, saa gaar den i Staa, og han ved ikke Spor om, hvorfor den er gaaet i Staa, lige saa lidt som alt andet med Indstilling af Maskiner. Han kan køre med dem — men det er ogsaa alt. Man skal være Doktor for dem alle, skal være Politimand og søge at opklare Smaatyverierne blandt Negre paa Farmen for ikke at tale om, hvad de stjæler paa selve Farmen af Majs og alt muligt. Her har vi 35 km til den nærmeste By, Købmand, Dyr læge, Doktor og alt muligt, saa al Transport og Befordring foregaar pr. Bil. At alle har Bil herude kan faktisk ikke kaldes Luksus. Det er tværtimod et nødvendigt Led i Farming og alt andet herude.

Farmen ejes af en svensk Mand, for hvem jeg styrer dette lille Rige. Derfor faar jeg 700 sh. om Maaneden, frit Hus og Boyer (sorte Tjenere). Jeg har en Kok, en privat Husboy og en Haveboy. — Der er ca. 30.000 Hvide herude, deraf ca. 1000 Danske.

Lidt om Negrenes Mentalitet kan vel ogsaa være paa sin Plads. De har deres gamle Skikke. De forsøger f. Eks. først at helbrede en dødssyg med deres egne gamle Medikamenter, før de gaar til Hospitalet med ham, skønt de kan faa alle Indsprøjtninger gratis. Flerkoneri finder ogsaa Sted. En almindelig Arbejder paa en Farm kan godt have op til tre Koner. En Kone bliver købt, og de fleste Stammer betaler med Kvæg. Nogle betaler med Penge. Det varierer indenfor de forskellige Stammer. En Kone kan koste fra 5—6 Køer op til 20 Køer. — Nu findes der ogsaa de Negre, som mener, at de er blevet saa kloge, at de mener, det vilde gaa bedre, hvis der ikke fandtes hvide Mennesker. De har dannet en Slags Undergrundsbevægelse, hvis Hovedformaal bestaar i



at gøre saa megen materiel Skade som muligt for de Hvide, og denne Bevægelse har efter min Mening faaet stor Tilslutning fra *Inderne*, hvis Popularitet er meget lille herude.

Jeg haaber, dette har givet jer et lille Indtryk af, hvordan Forholdene er i Kenya. Men hvis nogen kunde tænke sig at komme herud, saa se bort fra nogle Artikler, der fremkom i et københavnsk Blad for nogen Tid siden. Det er herude som alle andre Steder. Man kan tjene Penge, hvis man vil; men det kræver noget.

Hilsen til alle

*Knud Lunde.*

### 3500 km i det »mørke« Afrika.

Jeg og mine kammerater, to nordmænd og en svensker, havde besluttet at bruge vores ferie til at se noget af det Afrika, som vi engang havde forestillet os, men endnu ikke set. Vores plan gik ud på at køre gennem Uganda ind til belgisk Kongo. Vi skulle på denne tur passere Ækvator fire gange, altså det rigtige »mørke« Afrika.

Vi startede en morgen tidlig. Denne dags mål var Kampala, Ugandas hovedstad, der ligger ved Victoria-søen. Efter at have passeret grænsen til »White Highland« kom vi ind i et af negerreservaterne, i dette tilfælde Kitosh-reservatet. Her lever negrene hovedsagelig af at avle majs, som, når det er høstet og i sække, bliver opkøbt af staten. De har også en hel del kvæg. Det er, hvad vi kalder indfødt kvæg. Der findes en masse sygdom iblandt det, og ydeevnen er forbavsende lille.

Efter at være kommet ned i ca. 3000 fods højde så vi næsten ikke majs mere. Her dyrkedes især bananer. Men ved siden af dyrker Uganda-negrene en masse bomuld, som også bliver opkøbt af staten, her Uganda-government. Vi passerede her i et heftigt regnvejr Nilens udløb fra Victoria-

søen. Ophold måtte vente til hjemturen. Vi nåede Kampala i god behold hen under aften.

Næste dag fik vi vore papirer for Kongo ordnet, og dagen derpå rullede vi mod Kongo. Vi skulle have overnattet i Kabale, en by nær grænsen, men fandt hotellet fuldt besat og fik besked om, at næste hotel lå 110 km længere væk, inde i belgisk Kongo. Der var ikke andet at gøre end at komme af sted hurtigst muligt. Her kom vi op på en bjergvej, hvor vi så et fantastisk dejligt landskab, der lå og spejlede sig i bjergsøer. Det hele tog sig pragtfuldt ud i solnedgangen. Denne bjergvej strakte sig over 52 km, og det tog os over to timer, da der så at sige ikke fandtes 200 m lige vej. Ved otte-tiden ankom vi til Ruchuru, og efter at have kørt 540 km på en dag kan jeg forsikre jer for, at det var dejligt med noget mad og bagefter at komme til at sove.

Næste morgen tog vi ned til byen Kisenyi. Derfra tog vi ud for at se på frisk lava. Der havde været et udbrud i 1948, og det så ikke hyggeligt ud, een eneste stor, sort, stivnet masse. På et sted var det flydt ud og havde skåret et stykke af Kivu-søen. Det så helt mærkeligt ud med den sorte stribe strækkende sig over søen for at støde på bjerget på den anden side.

Den påfølgende dag tog vi videre, og vort mål var denne gang den belgiske nationalpark. Vi kom her forbi nogle varme kilder. Der var en af nordmændene, der ikke var rigtig sikker på, om de nu også var varme. Men han blev i hvert fald kraftigt overbevist derom, nemlig med en skoldet finger. Her fik vi besked om, at nu kunne vi vente at træffe alle mulige slags dyr. Det varede heller ikke ret længe, før vi så to elefanter stå i skyggen af en kaktuslignende busk. Vi sad længe og betragtede de to giganter, og jeg sad og ønskede, at vi befandt os uden for vildtreservatet, samt at jeg kunne komme i besiddelse af en nogenlunde stor riffel inden for et passende tidsrum. Det ville faktisk være umuligt at skyde forbi på den afstand. Ikke fordi jeg



havde lyst til at tage den med i bilen, men for at kunne sige, at man har væltet en elefant. Efter disse to så vi en enlig hanelefant vandre rundt for sig selv, også lige op og ned ad vejen. Det var den største elefant, vi fik at se på hele turen. Hvad den vejede, skal jeg ikke kunne udtale mig om; men det var ikke småting. Vi ankom til en lejr ved middagstid, og hen under aften fik vi en indfødt fører med ud for at vise os det vildt, vi ville træffe på. Det varede ikke længe, før vi befandt os så at sige lige midt i en stor flok elefanter. Det var et fantastisk syn. Samtidig at høre dem kalde på deres unger gjorde det hele så fuldendt, som vi på nogen måde kunne tænke os. I dette tilfælde befandt elefanterne sig i en afstand af ca. 10 m fra bilen. Nu kom vi ned til Edward-søen, og her lå der i snesevis af flodheste og rodede i søbredden. —

Jeg glemte at fortælle, at vi på et sted skulle over en lille flod. Der var lagt nogle sten ud, så bilen kunne passere over, og her så at sige fløj der en flodhest op under bilen. Den havde ligget og solet sig lige ved disse sten. Hvem der blev mest forskrækket, skal jeg lade være usagt. På vejen fra søen til lejren så vi en masse bøfler og alle mulige slags bukke. Bøfler så vi så at sige lige uden for bildøren, og dog er den anset for at være et af de farligste stykker vildt, man kan træffe — rent bortset fra en såret elefant eller flodhest.

Næste morgen startede vi ud med fører igen, og da så vi en masse flodheste oppe på land for at indtage det daglige foder. Vi mødte en flok bøfler på over hundrede — et stort artet syn! Foruden så vi en masse vildsvin. Det var nationalparken. — Det ville være en meget stor oplevelse at blive sluppet løs i den med et gevær et par dage. Men det vil aldrig finde sted. Skete det, ville vildtbestanden snart være færdig, som den er det i Kenya, hvor man skal være heldig for at træffe på det store vildt inden for »White Highland«. Efter morgenturen i parken tog vi af sted igen. Vort mål var Beni, en lille by, der ligger ved foden af Månchjergene. Det

var alt sammen meget pragtfuldt, bortset fra, at de tre bjerg-toppe var over skyerne hele tiden, så vi fik ingen Månebjerg at se.

Vi var en tur ude i Turi-skoven for at se på pygmæerne. Vi fik set nogle, men ikke de rigtige. De helt vilde pygmæer lever langt inde i junglen. Der var ca. 100 km derind på dårlig vej, så det opgav vi. De pygmæer, vi så, er nogle, der holder til ved vejen og lader sig fotografere for penge. De var ikke store, og jeg tror ikke, der er noget i vejen med deres stamtavle. Men det var jo ikke dem, vi var kommet for at se. Næste dag skulle vi videre og tilbage til Uganda.

Jeg vil her benytte lejligheden til at fortælle lidt om belgisk Kongo.

Det er efter mit skøn et rigt land, og der ville være uanede muligheder. Men de er meget handikappet med hensyn til transport, der altsammen foregår med lastbiler, og det er ikke smådistancer, der er tale om. Deres afgrøde består mest af kaffe og te samt en masse kinin. Alt landbrug må foregå på meget stejle skråninger. Vi så ikke en eneste traktor. Det hele gøres med hånd, og man behøver ikke at bukke sig ret meget, hvis man skal bruge en hakke der. Med hensyn til deres valuta synes den at være i den fineste orden. Vi så ikke en engelsk bil, men derimod amerikanske, såvel luksus- som lastbiler. Alt dette skyldes afgjort al den uranium, som Kongo er så rig på, og som amerikanerne gerne vil betale godt for i øjeblikket.

Nå, vi kørte så videre mod Uganda og slap heldigt igennem begge toldstationerne med alt, hvad vi nu havde købt derovre af elfenben og amerikanske cigaretter. Her mødtes vi igen med Edward-søen, og på et sted, hvor vejen løber næsten parallelt med søen, mødte vi tre mærkelige skille. Det første: »Pas på elefanterne«. Det næste: »Elefanterne har forkørselsret«. Ingen af os havde i sinde at nægte dem forkørselsret, hvis de skulle befinde sig på vejen. Andre sikkert heller ikke. Det tredje: »Ikke forstyrre elefanterne ved at råbe eller kaste sten efter dem«. Det var alt sammen



meget logisk og rigtigt; men vi fik os alligevel en lille latter over det.

Vi startede videre mod Fort Portal, der ligger på Uganda-siden af Månebjergene. Men også her måtte vi køre hjem med uforrettet sag. Det var fuldstændig overskyet, og det regnede, så vi dårligt kunne se, hvor vi befandt os. Her kørte vi en tur ned gennem et bjergpas. Da vi startede, lå skyerne meget lavt, og vi kørte flere gange ind i en forfærdelig tåge. Men hen på formiddagen lettede det lidt, og vi så nu det herligste landskab foran os, både hvad bjergene til begge sider og sletten langt dernede angår. Det var vidunderligt. Nede på sletten traf vi endnu en varm kilde. Men mærkeligt nok skulle nordmanden denne gang ikke prøve, om det nu også var varmt her.

Vi så også en del pygmæer hernede, men samme slags. Vi opgav helt at få de vilde at se og påbegyndte opturen. Det voldte lidt vanskeligheder. Bilen kørte et par gange, men op kom vi til sidst.

Næste dag tog vi syd på over Ækvator ned til Kichwamba, hvor hotellet lå på et pragtfuldt sted. Det lå på en stejl klint med udsigt over flere tusinde acres græsland, hvor der samtidig var vildtreservat. Vi var en tur ude næste morgen, hvor vi på en flodbred stod og så elefanterne komme ned for at drikke på modsatte side. Her så vi igen en masse flodheste og en bunke af alle mulige slags bukke.

Ved ni-tiden så vi vores første og eneste løve. Den lå og soled sig, formodentlig oven på et godt måltid, med kun hovedet over græsset. Vi prøvede at få den til at rejse sig for om muligt at få et par gode billeder af den. Men så snart bildøren gik op, var både løve og håb om fotografi sprunget ind i buskene, og vi kørte slukørede videre og traf selvfølgelig ikke flere løver.

Turen gik næste dag videre til Kampala, hvor vi boede hos en dansker, som er direktør på et bryggeri i Port Bell, 7—8 km uden for Kampala. Her håbede vi at få at se en af de store flyvebåde lande på Victoria-søen; men det glip-

pede. Men om natten hørte vi et forfærdeligt spektakel af negrene nede ved søen. Vi troede, det var en af deres sædvanlige lørdags-sammenkomster og sov videre. Næste morgen fik vi at vide, at de havde fanget en flodhest og derfor festede. Den var både flået og spist, så det fik vi heller ikke at se.

Sidste dag kørte vi ind for at se på arbejdet ved Nilens udspring. I har formodentlig læst, at hele Victoria-søens vandstand skal hæves 3 fod. Hvor Nilen løber ud af Victoria-søen, er der først Ribbonfaldene og 1 km længere nede Owen-faldene. Det er her, der skal dæmmes op. Vi traf nogle af de danske håndværkere, og de tog os med rundt, så vi så det hele. På det tidspunkt var de ved at lave nogle hængebroer, hvorfra alt arbejdet skal foregå. Vi var ude på en lille ø, hvortil arbejdet var færdigt. Det var et imponerende syn at stå deroppe og se de uhyre vandmasser under en og tænke på, at det vand bliver brugt oppe i Ægypten til irrigation (overrisling). Når dette arbejde engang er færdigt, vil man kun finde en mægtig stor cementvæg der. Der vil da være et stort elektricitetsværk, der kan forsyne både Kampala og Jinja med strøm, og derfra vil de være i stand til at regulere vandstanden i Nilen og samtidig undgå tørkeperioder, som de i den senere tid har haft i Ægypten. Et imponerende arbejde!

Hermed slutter vores tur rundt i det »mørke« Afrika. Vi havde haft en uforglemmelig tur og har nu set lidt af det Afrika, som vi alle engang havde forestillet os, men ikke fandt i Kenya.

Hermed vil jeg slutte med en hilsen til alle mine kammerater vinteren 1941—42 og alle elevforeningens medlemmer.

*Knud Lunde.*

Vallentuna, i oktober.

Da jeg i vinter er på en svensk højskole, synes jeg, at det kunne være passende at skrive en hilsen i elevskriftet. Jeg



søgte i foråret stipendium gennem foreningen Norden og fik det og rejste her til St. Eriks folkhögskola i Stockholm den 1. september. Eleverne bor ikke på skolen, men rundt omkring i byen og oplandet og kommer til skolen hver dag. Forholdene her er noget forskellige fra forholdene på en dansk højskole; men jeg er vældig glad for det. Man lægger stor vægt på matematik, engelsk, svensk og geografi samt kemi og fysik, og vi har en masse lektier. Jeg tror absolut, vi får lært en hel del. Jeg har nu været her på skolen siden 1. september, og vi har endnu ikke haft et eneste foredrag; det kunne jo ikke tænkes på en dansk skole. Her er naturligvis meget at lære for en dansk pige, først og fremmest sproget; men det har nu ikke været nær så slemt, som jeg regnede med. I løbet af 14 dage var så godt som alle vanskeligheder overstået, og nu efter en månedstid læser jeg en svensk bog lige så hurtigt som en dansk.

Stockholm er en meget smuk by; der findes en masse skønne bygninger og dejlige parker, og der er ligesom så god plads. Selvfølgelig findes der også smalle gader, og det så smalle, at jeg aldrig i Danmark har set noget lignende. Der er en bydel, som kaldes »Gamla Staden«, og der var vi på studietur forleden dag. Vi så da på det kongelige slot og på Storkyrkan, den ældste kirke i Stockholm. Derefter gik vi rundt i de gamle smalle gader. Nogle var så smalle, at man kunne hoppe fra et vindue i den ene side og ind gennem et på den anden side. Vi sluttede rundgangen på Stortorget, hvor Stockholms blodbad fandt sted. Det var med en mærkelig fornemmelse, jeg stod der. Jeg kunne ikke andet end tænke på, hvilket had, der har været mod danskerne dengang, og det var bestemt heller ikke uden grund. Heldigvis er det ikke særlig fremtrædende nu; men glemte tror jeg ikke, det er.

Ja, det var et glimt fra Sverige, og nu vil jeg ønske alle en rigtig god jul.

*Inger Larsen.*

Åstrup, den 8. oktober 1950.

*Kære venner og kammerater!*

Jeg vil gerne bringe en hilsen til gamle venner og kammerater. Nu er det snart to år siden, vi var på »Hjemly«. Kan I huske alle vore oplevelser? Vi havde mange gode timer, selv om Appel nok kunne rynke panden og sige »sand for dyderne« en gang imellem.

Når jeg nu alligevel skriver lidt til jer, vil jeg fortælle om en cykeltur, jeg havde i sommer sammen med min veninde Birte Helms.

Vi cyklede hjemmefra en søndag morgen med Vejle som vort første mål. Det var fint vejr og en smuk strækning. Men fra Fåborg til Assens var det strengt at cykle. Vi nåede Lillebæltsbroen om eftermiddagen ved firetiden. Endelig var vi i Jylland. Det lignede Fyn bortset fra de brogede køer. Vi nåede Vejle vandrehjem til aften. Næste dag kørte vi gennem Grejsdalen mod Silkeborg. At det var en omvej, opdagede vi bagefter, men Grejsdalen er smuk med skov og huse op ad skråningerne. — Da vi kom længere frem, nåede vi hede og granplantager. I lang tid så vi ikke andet. I syd begyndte nogle sorte skyer at vise sig; det tordnede og lignede i det fjerne. Til alt held fik vi øje på en gård, netop som det brød løs. Der gik vi ind. Det var nogle ualmindelig gæstfri folk. Vi blev vist ind i stuen, og lidt efter kom konen med en skål jordbær til os. En halv time senere skinnede solen igen, og vi sagde farvel og tak.

Vi kørte videre mod Silkeborg, men først var vi på Himmelhjerget. Vi mærkede slet ikke, at det gik opad, før vi var der og så ud over søerne. — Da vi hen imod aften nåede frem til vandrehjemmet i Silkeborg, var alle pladser optaget. Vi blev vist ud til en dame i byen; men vi var fire steder, inden vi endelig fik logi hos en enlig gammel dame.

Dagen efter var det ualmindeligt fint vejr, og vi satte kursen mod Århus. Der var vi fire timer og så rådhuset og



den nylig indviede grisebrønd. Vort næste mål var Horsens, som vi nåede til aften. Vandrehjemmet er indrettet på herregården Bygholm. Der skulle være ungske dagen efter; men vi så det ikke, da Birthe skulle være hjemme samme dags aften. Hun skulle ud at rejse dagen efter.

Nu gik turen atter hjemad ned over Vejle—Kolding—Haderslev. Vi tog med Årøsfærgen til Assens og cyklede derfra og hjem, en strækning på 135 km. Det er for langt, hvis man skal se noget. Men vi skulle nå hjem den dag.

Jeg har forsøgt at ridse de vigtigste linier i vor tur op. Vi havde mange flere oplevelser, end jeg her har fortalt; men det ville fylde for meget, hvis det skulle med det hele.

Til slut de bedste hilsener til lærere og kammerater. ·

*Solvejg Hjort, Åstrup, Katterød.*



En, der glemte at skrive. Nanna Anker-Møller er lige kommet hjem fra tur.

## Småtræk.

I sommer var det 50 år siden, Fyns Forsamlingshus i Odense blev indviet. Huset eller rettere livet i og ud fra huset har betydet så meget bl. a. for mit hjem i »Skovvang« og for mig — også i al den tid, jeg har boet her —, at jeg har fået lyst at fortælle enkelte træk fra byggeåret og fra senere.

Forsommeren 1900 var en travl tid for far: Fyns Forsamlingshus skulle være klar til indvielse, og ude på Heden rejste en herlig sommerby sig, nemlig »landmandsforsamlingen«, som vi kort udtrykte det. Begge steder var far stærkt optaget, første sted som medlem af det snævrere udvalg, sidste sted som virksomt medlem af mejeriudstillingen og mælkerestauranten.

En forårsdag 1900: det var min farfars sidste sommer. Han var 79 år og skulle gerne ud i det gode vejr, når det kunne lade sig gøre. Far lånte lit et køretøj på landbrugsskolen. I dag skulle det være smørvognen, da forstander Jørgen Petersen gerne ville have hentet en ung studerende, senere læge Blegvad, ved Odense havn ved samme lejlighed. Farfar, min fætter Svend og jeg sad bagi på Charabancsæderne. Ved havnen ville farfar skifte over på forsædet, og, inden far kunne hindre det eller komme til hjælp, »skrævsede« han over agestolen, der sad løs og vippede med ham. Jeg ser ham endnu, den store, kraftige mand, langsomt segne tilbage. Heldigvis havde vi drenge sat os helt tilbage, så hans skuldre faldt på vore knæ og hans hoved derfor ikke på bagsmækken. Vi kørte om forbi forsamlingshuset, hvor murerne arbejdede på de høje stilladser. En murerlærling kom strygende med »øller«. Jeg husker fars harme, da han fik klaret, at en dreng stadig var på fart i dette ærinde, og »ham skal vi betale«. Videre gik turen ud til landmandsforsamlingen. Det var en festlig tur. Må jeg nævne, at en dag førte far os hen til fløjhingsten for »jyderne«, Aldrup Munkedal. En stor dreng stod inde i boksen



og passede hingsten. Far fortalte drengens historie. 36 år efter kunne jeg vise mine børn en fløjhingst på Bellahøj, og vi kendte passeren: Fin Jensen, Øster Hæsinge. Mine tanker gik uvilkårlig 36 år tilbage.

Forud var der tegnet aktier i forsamlingshuset. Vi børn fik hver en aktie på kr. 25.00. Jeg kan nævne, at det var friskolens folk på Fyn, der trængte til et sådant forsamlingshus, og at det væsentligst var dem, der stod bag arbejdet med at rejse det. Den fynske friskoleforening tegnede aktier for kr. 1000.00 og erhvervede sig derved ret til brug af salen hver fastelavns mandag.

Det blev et dejligt hus. I ni år samlede det på minder. Da brændte det på valgdagen 1909. Far og jeg var rundt i Odense at samle indtryk fra valgdagen. Vi var på vej mod forsamlingshuset og så da ilden eller rettere røgen vælde op over laget. Vi var hurtigt på pletten og — beundrede, hvordan politiet og brandvæsenet tog situationen: der blev fortsat med serveringen i restaurationen, til alle var kommet ned fra salene ovenpå, og til stemmematerialet var bragt i sikkerhed. Da først meddeltes det gæsterne, at de måtte »forlade lokalet«. Vi så koner komme med forklæderne fulde inde fra køkkenet. Det var dem »vel misundt«. At vi var oppe i valgmenighedskirkens tårn at overvåge, at der ikke kom tændende gnister, er en selvfølge. Det ville have været svært for far, om hans to kæreste bygninger i Odense skulle være gået op i flammer. En lille ting: far ærgrede sig over, at nogle gamle, kasserede lampekupler på et loft skulle trækkes fra forsikringssummen, at dog ikke »en kunne have givet dem et spark«.

... Og så rejste huset sig som en fugl Fønix af sin aske og står nu som mønster på et forsamlingshus. Intet bedre findes i det ganske land. De fleste af vore elever har været ude at se det. Mange, mange af Jer har været med far rundt og har mærket hans store glæde over fynboernes hus. Det gjaldt den store, lyse festsal, det gjaldt restaurationen, det gjaldt udsmykningen og herunder billederne af

fortjente danske kvinder og mænd, det gjaldt udlejningslokalerne, det gjaldt det ganske hus. Alle, der var knyttet til huset på en eller anden måde, var for ham som en stor familie, hvor hver havde sit gøremål: det gjaldt frk. Hansen, der nu i 50 år har stået i garderoben, det gjaldt Achdam, der fra sin umyndighedstid har pudset folk af i frisørsalonen, det gjaldt sønderjyden P. From i cigarbutikken, der sørgede for husets daglige forretningsgang, det gjaldt Landbo-Sparekassens folk, der sidder som betroede formidlere af landboernes ind- og udlån, det gjaldt fru Drude, der dækkede fynboernes festbord og skrev de herlige lejlighedssange, og nu Jørgensen, der har løst af som vært, det gjaldt de altid virksomme, hjælpsomme og venlige porterfolk Holzkämper og hustru, det gjaldt de stadige lejere: landbrugsfaglige foreninger, fagorganisationer i byen, musik-kredse, skole- og kirkelige sammenslutninger, gymnasterne, og det gjaldt den gode kreds af fynboer, der sad i styrelsen, ikke mindst friskolelærer Peder Møller og biskop A. J. Rud. Det blev også for os et hele. Her forenedes på en frugtbar måde håndens og åndens virke.

Alt dette fandt sammen i en hyldest til »huset« ved 50 års festen. Det særlige var jo, at det ikke var en person, der jubilerede, men

*kun et hus.*

Kunne man feste for et hus? Kunne man sige et hus tak? Og svaret blev et enstemmigt ja. Det gjaldt håndens folk. De erkendte, at der var »noget«, der gjorde, at man trådte ind med andre fornemmelser her end i andre forsamlingslokaler, en fornemmelse af efterklange af talte ord: ånds-bårne, myndige, alvorfulde og skæmtesomme, besindige og iltre. Det gjaldt musikkens og sangens folk. De nævnede, at festsalen var det bedst egnede lokale til deres formål. Tonerne bliver ved at klinge. De toner altid i murværk og træværk, i flader og i sprinkelværk. Her dvæler efterklange af de store mestres værker og fra humørparaderne. Her glæ-



der man sig til nye oplevelser. Vi gymnaster huskede festlige dage med smeldende kommandoråb. Vi så for os: hvalpede drengeskroppe, der søgte at række sig og strække sig op til karlehøjde, så for os: Elli Bjørkstens piger, så for os: studenternes folkedans, kort sagt, så for os: modig, vågen, frejldig ungdom, ja, så den under Thorvald Aagaards sang og melodi, følte musklerne spændes og ryggen rankes på ny. Politikerne mindedes drabelige holmgange. Og vi friskolefolk træder her på hjemlig grund. Herfra har talen lydt vækkende og æggende — ikke for en sluttet kreds, men for hver den, der tør lytte til dansk tale. Her har vi, hvis virke er det stille, daglige liv i hjem og skole, fået den lykkelige opgave at skulle kalde ad en fylking, der modig tør vove en strid. Lad mig fæstne dette ved at nævne enkelte dage:

Ved det første fastelavnsmøde i Fyns Forsamlingshus i 1901 talte professor Sørensen: skolens og barnets viljesliv, Grønvald Nielsen, Vestbirk: karakterdannelsen i ungdomstiden, valgmenighedspræst Johan Clausen: frihedskravet inden for folkekirken. Her har vi spændvidden, og vi kunne sætte det som program i dag: barnet og den unge og dermed hjemmet samt menigheden. Første gang i det nyopførte hus: Thomas Bredsdorff: friskolefolkets ansvar, Grønvald Nielsen: Cygnæus og folkeoplysningen i Finland, pastor Otto Rosenstand: et kristeligt foredrag. Hvad bød vi den vel største forsamling, 3700 i det »gamle« hus 1905: Bredsdorff: skolens frihed — en livsbetingelse for et lille folk, Rasmus Nielsen, Særslev: H. C. Andersens eventyr, Karl Povlsen, Ryslinge: et kristeligt foredrag. Ofte har dønningerne fra disse møder varet det hele år og er nået ud over det ganske land. Derfor er det en ære at tale her, og den gamle formand, friskolelærer Jes Jessen, havde ret, da en taler blev opfordret til at tale ved fastelavnsmødet og svarede med et: »Nå!« og han så sagde: »Det hedder tak!« — Se, derfor toner ord og klange i det ganske hus, møder os helt ude på trappestenene. Prøv ydmygt at lægge øret til! — Se, derfor føler slægt ved slægt og slægt efter slægt sig knyttet til dette hus.

Der ville blive en stor, tom plads, om dette hus og dets minder slettedes ud for os. Kun et hus! Er mors stue og fars virkeplads kun et hus? Fyns Forsamlingshus er de mange hjemms hus. Her har de mange hjem søgt sammen for at styrkes i det liv, der dækkes af ordet Danmark.

I mange år fulgtes vi unge i flok og følge ud til bl. a. fastelavnsmøderne i Fyns Forsamlingshus. En del unge finder stadig derud. Men hvad med I andre? Tør I ikke? Er I bange for det, der kunne tænkes at kalde jer til en tjenergerning, til en indsats — for Danmark og dermed for menneskeheden? Har I nok i det at kredse om jer selv og kredse om »verden« om til præstens havegårde? Eller har I større syner, videre himmelrande? Bring dem da med jer, så nye toner kan bringes til at dirre i det gamle hus!

I mange år samarbejdede friskoleforeningen og Fyns Forsamlingshus om lødige underholdningerne fastelavns mandag om aftenen. Derfor faldt det hjemligt, at der ved jubilæet lød tale, sang og musik, der sluttede med en kantate af Olaf Andersen og med musik af organist Kaj Senstius.

Lad mig slutte med et par udtog:

»Og mon den, der husvant færdes  
over tærsklen mellem år og dag,  
føler det, som hamred her et hjertes  
ildnende, ustandselige slag?  
Det er fynbolandets puls, der banker,  
strømmende af ufuldbårne tanker,  
som til vækst og modning finder bund  
i en rig og frodig folkegrund.«

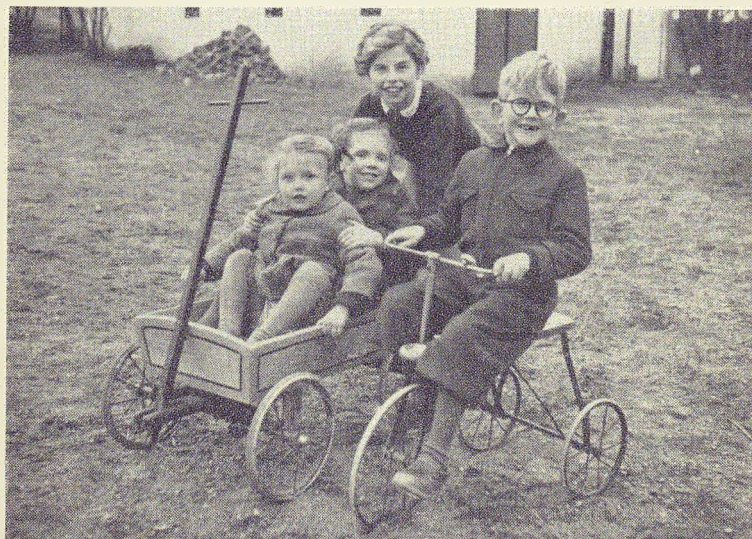
Her kommer C. Kold vandrende og lægger sylden:

»Da kom fra Jyllands vidder  
en mand med sædekorn af ord og ånd  
og åbned nye, aldrig drømte syner  
for selv den jævne mands og kvindes blik —  
en åbenbaring af en ukendt rigdom,  
der skænkede livet indhold, mål og mening.« —



»Vidne skal da denne bygning,  
 mange viljers lyse værk,  
 midt i nuets mulm og tykning  
 roligt skuende og stærk,  
 under morgendagens dom  
 om en solskinstanke, som  
 båret, kåret af de bedste  
 rod i folkets liv kan fæste!«

*Aksel Appel.*



Inger, Karen Margrethe, Aksel og Karen vil gerne køre med — også når vi store  
 ønsker:

glædelig jul og godt nytår!

med tak for mange gode år!

E l s e og A k s e l A p p e l.

## Atter et år — — —!

Utroligt, at et år er gået, og vi nu igen skal sende et årsskrift i trykken. Jeg synes, når jeg tænker tilbage, at det ikke er ret længe siden, jeg skrev sidst. Men ganske vist er der sket meget siden: et efterskolehold har vi haft en god vinter sammen med, en årgang er gået ud af børneskolen, og et nyt hold »Bitter« er gået ind. — Altså et år er gået!

Hvordan skal vi så få et årsskrift, der kan gå ud som hilsen til de forskellige årgange? — Jeg var optimist og troede, at een gang opfordring skulle få store og små skriftlige bidrag til at vælde ind år efter år. Men I skal stadig rykkes. Ja, ja, det gør jo heller ikke noget, for det viser sig, når mine rykkerbreve giver resultat, at de kalder på minder, så man får lyst til at skrive lidt, idet man håber, at også andre glæder kammerater med livstegn. Vi har bedt nogle 10-, 25-, 35- og 40-års jubilarer skrive lidt, og nu kan de følgende årgange jo selv melde sig med en hilsen til næste årsskrift. Jeg vil ivrig slutte mig til Berthas opfordring til næste hold 10-års elever om at møde op. Vi sætter årgangene med 10- og 25-års jubilarer i årsskriftet. Når de bliver 50-års, kommer de igen.

Egentlig bliver disse rykkerbreve til glæde for mig selv: en lille hilsen med løfte om mere — et langt brev og billeder sammen med oplevelser, der skal i årsskriftet — brev fra ukendte årgange, så man kommer til at føle sig som gamle bekendte. — Det sker jo også, at svaret bliver til spørgsmålet: Hvad skal vi skrive? — Mange vil nok lænke, at de, der har været ude at opleve noget, har de bedste betingelser for at skrive noget. Ganske vist er det interessant, når der kommer brev fra Afrika, om vi vil høre om oplevelserne på en tur derovre, men for den, der er i Afrika — også for kammerater herhjemme — er de jævne forhold og små tildragelser og oplevelser velkomne.

Mens dette skrives, lever vi i forventningens tid med hen-





»Så vandrer vi!« siger Agnes Andersen. Hvem er glædest?

syn til vinteren. Hvad elever angår, er der fuldt hus. Men det er jo altid spændende at se flokken og lære den at kende. Ja, spændingen er gensidig. Sådant var det også for et år siden. Vi begyndte som sædvanlig den 3. november med åbningsmøde. Listen over vinterens elever findes bag i årsskriftet. Vi havde ingen sydslesvigere, men derimod forespørgsel om at tage tre unge sydslesvigske piger på sommerskole, da de havde bedt om at komme her. Men det måtte jo blive afslag, når vi ingen sommerskole har. — For at vende tilbage til 3. november. De senere årgange har nok endnu denne dag i frisk erindring: ankomst hertil, enten alene eller fulgt af forældre eller andre pårørende — det sidste det sikreste, så har man nogen at holde sig til — spændingen ved indkvarteringen og ved at se kammerater an —, aftenen, når de pårørende er borte, og vi ovre i stuerne skal se hinanden an og lære hinandens navne. Egentlig burde I hen på vinteren have en stil, der hed sådan noget som: »Min ankomst og mine første dage på efterskole.« Så ville

vi få meget at vide, som vi ellers kun kan slutte os til gennem jeres færden og jeres humør de første dage. — Det er nemlig ikke mange, der er så åbenhjertige som en, der sidst på vinteren fortalte os om sin tur til »Hjemly« — hun kom først den 4. november. — En ældre broder måtte følge med til Ringe, og på vejen Højrup—»Hjemly« satte hun sig på sin kuffert og talte på knapperne: hjem eller på skole?

Der er jo gerne nogle, der de første dage går meget stille omkring og længes hjem. Men det er også slemt at lide af hjemve. Jeg føler med dem. Dog rystes I hurtigt sammen. Det skete også sidste vinter.

Kniven på struben! Hvad er vigtigst: Else Appels spiseseddel eller Aksel Appels skoleplan?

Der skal jo helst lages godt fra af begge dele. Else Appel når i alt fald et synligt resultat. Hun og de tre flinke unge piger forstod kogekunstens finesser og forøgede den samlede husstands vægt med 77,5 kg, før vi nåede jul. — Enkelt rekord 8 kg.

Selve vinterens skolearbejde. Mon det nogensinde har været præget af så megen uro og forstyrrelse som sidste vinter? — Holdet 1946—47 vil mindes en vinter på en anden måde — med store indskrænkninger på grund af brændselsmangel, da vi måtte gå ud og holde børneskole i forskellige hjem, og da vi herhjemme holdt efterskolestue i spisestuen og anneks i kontoret. — Hvad eleverne angår, måtte i vinter fire bryde af. En rejste til jul, en anden prøvede at holde ud trods så dårlige arme, at hun hverken måtte skrive, regne eller sy, men måtte give op, en tredie kom på sygehus, og en fjerde var ude for færdselsuheld.

På forhånd så det ikke ud til, at der skulle stor fornyelse til med lærerkræfter. Men også her kom forstyrrelser. Som det fremgik af årsskriftet 1949, havde vi fået bygget, og nu skulle skolekøkkenundervisningen begynde i et helt nyt og i alle måder velindrettet skolekøkken. En lærerinde var antaget til at undervise efterskolepigerne, de store skolepiger og et aftenhold af unge piger. Desværre blev hun syg. Men



vi var så heldige at få fru Poulsen fra Rudme friskole til at tage resten af vinteren. Hun havde både uddannelsen og den praktiske erfaring, så det gik godt. Skolepigerne inviterede deres mødre op til en festlig afslutning, og lærerpersonalet modtog skriftlig indbydelse fra efterskolepigerne til en afslutningsmiddag. Til den almindelige skoleundervisning skulle vi have en lærer, og det lod til at være vanskeligt. Dog var der ansøgere. Den 3. november kom lærer Hans Jørgensen, men det blev kun til jul. Det var ved at blive en bevæget vinter med drejescenesystem, hvor det næsten gik slag i slag med Jørgensen'er, der kom, rejste og kom, for efter nytår kom så fru Jørgensen for at hjælpe os, d. v. s. Kirstine (f. Appel). Hendes mand, Gregers Jørgensen, havde plads på Brunde efterskole efter at være uddannet på Elbæk lærerskole, hvor Kirstine selv havde fortsat sin uddannelse. Nu kom hun hjem med sine to småpiger og hjalp til både i børne- og efterskole. Da hun ikke kunne tage fuldt timestal, skaffede vi os nok en Jørgensen, læreren i Bernstorffsminde friskole. Han kom to gange om ugen. Altså også det blev klaret. — Straks fra begyndelsen af vinteren fik vi endnu en hjælper udefra. Sv. Aa. Heldbjerg — selv gammel elev — gik ind på at tage herover og lede drengene til gymnastik. Både for drengenes og pigernes vedkommende blev her den anden afdeling af det nye taget i brug ved flittig anvendelse af såvel varme som kolde bruser.

Trods alt gik vinterens arbejde og daglige liv, som det plejer, dog med de mest rolige forhold efter jul, selv om der måtte lages visse hensyn med tiderne for de hjælpere, der kom udefra. Men arbejdstempoet var ikke nedsat. — Altid er forventningerne og spændingen stor, når juleferien nærmer sig, dog vist næppe nogensinde større end denne gang. Når vi har sydslesvigere, er det jo altid et spørgsmål, hvordan vi skaffer dem den bedste jul, hvis de ikke selv har pårørende heroppe. Men sidste vinter var vi stillet over for en anden opgave, nemlig at have flere elever, der kom fra børnehjem, de tre fra København.

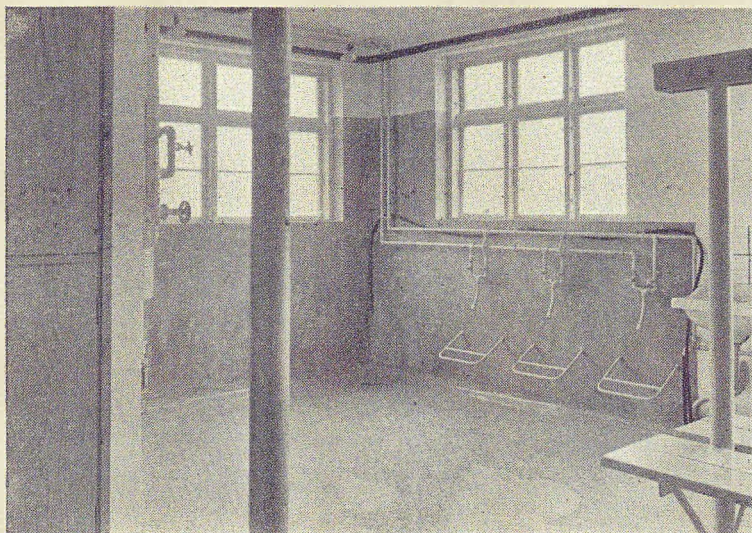
Jeg vil straks sige, at der viste — især pigerne — et enestående kammeratskab. Vi har sjældent haft et hold, hvor »lørdagsudrykningerne« var så planlagte med gæstebesøg hos hinanden som hos dette, og det gjaldt *alle*, der selv ville være med deri, også de »ikke boende«, som der kun var to af (altså stadig piger). De var så helt med i de »boende«s kammeratskab. Jeg tror også, det for nogle af pigerne blev sådan, at et hjem, hvor det for dem var den selvfølgeligste ting, at der blev sørget for dem på alle måder, ikke for alle var så selvfølgeligt, men at nogle kunne være afskåret fra det af uheldige forhold, og de forstod, at de her kunne vise kammeratskab ved at tage disse med hjem, og sådanne indbydelser manglede det ikke på. Nu ved elevmødet glædede det mig at høre om alle de sammenkomster, I stadig har i hinandens hjem, men hvorfra en del er afskåret ved afstanden.

Selv om mange søndage »trak« hjemad, havde vi andre gode søndage sammen, hvor vi tit havde fælles kirketure om formiddagen og traveture — tit med kaffetår — om eftermiddagen, hjem med god appetit, og efter en lille pause med læsning, forskellige spil — også klaver — og småsnak, var vi gerne oplagt til et »fælles foretagende« enten med leg i stuerne eller anden fornøjelse i salen — det sidste meget gerne. — De gode aftener, hvor vi var gæster i forskellige hjem, ved jeg også, I mindes. Men vi blev også altid beværtet rigeligt ved kaffebord og fik lov at slå gækken løs bagefter. »Flyveture« og en »rejse til Amerika« var særlig vellykkede sidste vinter.

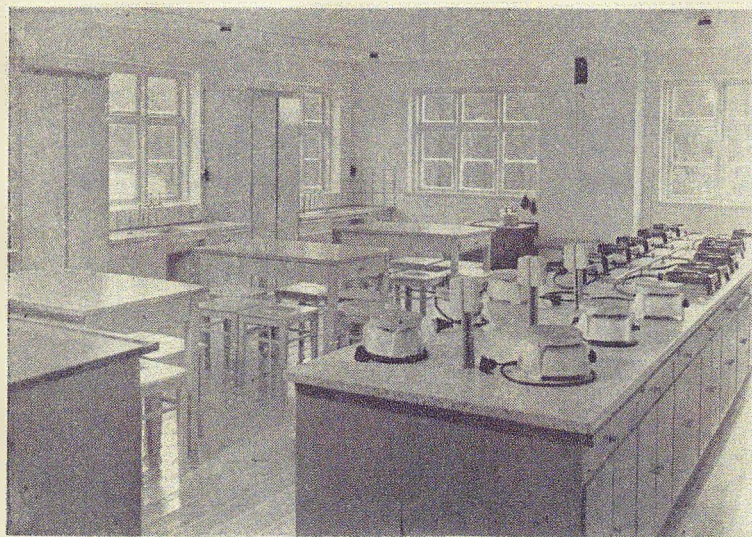
Til den kommende vinter har vi lærer Poul Hansen og lærerinde Grethe Bjerg, begge jyder.

Atter i år trak elevmødet længe ud, men næste år bliver det anderledes. Vi holdt det den 7. og 8. oktober. Deltagelsen oversteg vore forventninger, men de var også små, da vi syntes, tidspunktet var uheldigt. Det var et godt elevmøde — også med henblik på, hvad talerne bød. Gudstjenesten om formiddagen var godt besøgt, men det ville også have været





Vort ydre.



Vort indre.



en skam andet. Selvfølgelig var der flest fra de sidste år-gange. — Det var fornøjeligt at se de mødte 25-aars jubilarer — 6 i tallet — og den ene endda kommet fra Paris. 10-ars jubilarer var dårligt repræsenteret, som Bertha skriver andet sted. Men hun gentager jo sit jubilæum næste år, og så må hun trøstes. — 5-års jubilarerne var også repræsenteret, og en af dem — Keld Rasmussen, Egebjerg —, var meget skuffet, da han var kommet med forventning om, at flere huskede 5-året, og i håb om at få forbindelse med en del af de kammerater, med hvem den er glippet. Det var endda det *meget* store hold.

En anden af de mødte beklagede ikke at have modtaget sidste årsskrift. Vi forstår ikke, hvordan det er gået til — postvæsenet? — Hvis det sker andre steder, så skriv hertil.

Før kommende vinter er planlagt:

Sammenkomst den 15. december: forstander J. Bøgh, Ollerup.

Sammenkomst den 26. januar: skytte Christensen. Lysbilleder.

Sammenkomst den 23. februar: pastor Rydal, Ryslinge. Oplæsning.

Hver aften kl. 19.

Juletræ den 6. januar kl. 15.30.

Elevmødet 1951.

*Lørdag den 9. juni: Aksel Appel* taler om eftermiddagen og om aftenen oplæsning ved viceskoleinspektør *H. Malling*, Varde.

*Søndag den 10. juni: Gudstjeneste* ved pastor *Fr. Nørgaard* fra Sydslesvig. Om eftermiddagen taler højskolelærer *Bo Rud*, Askov, og pastor *Fr. Nørgaard* og om aftenen oplæsning ved *Charlotte* og *Bo Rud*.

Mange venlige hilsener og tanker sendes jer alle med ønske om en god og glædelig jul og et godt nytår!

»Hjemly«, i oktober 1950.

*Agnes Andersen.*



## „Sandhedens forbandelse“.

I en diskussion blev udtrykket »sorte missionsfolk« brugt. »Hvorfor sorte«, blev der protesteret, »jeg vil hellere kalde dem lyserøde; for livet må være lyscerødt for den, der har en formel at bygge tilværelsen op efter«.

Nu er dette udtrykt for et enkelt område, det religiøse, men det kan udmærket overføres til alle livets former; den, der har troen på en idé og troen på, at denne idé's virkeliggørelse vil bane vejen til paradisiske forhold, har det meget, meget lettere. Alle spørgsmål, der skal tages stilling til, skal bare vurderes i relation til selve idéen, og kan den acceptere det, så er det godt, ellers må det ikke alene forkastes, men også fordømmes. Vi kender disse idéer, som af deres tilhængere regnes for patentløsninger på alle problemer: et partiprogram, pacifistiske teorier, sekteriske religioner o.l. Det må være let og behageligt kun at skulle se sagen fra programmets vinkel. Andre må altid vurdere hvert enkelt spørgsmål og se, om de selv kan ta' et standpunkt. Det kræver selvstændig tænken, at sagen kendes til bunds, og det kræver, at man har sine egne personlige anskuelser. Det er slet ikke let og kan koste mange anstrengelser, før man kommer til et standpunkt. Mon ikke det er rigtigt, at det er denne sidste, der har det »mest sort« — sværest? Og det er dette svære, der kræves af den, der ønsker at bevare et frit og demokratisk samfund; for dér er der ikke brug for idéer og idé-dyrkere, som ikke kender anden løsning end deres eget programs fuldstændige gennemførelse, hvad enten det er af religiøs, politisk eller human art.

I tidsperioder med opløsning og usikkerhed vil tilbøjeligheden til at lade sig lokke af ensidige, fanatiske idéer altid være størst, idet mange vil sige: der må gøres noget! Her er en mulighed — og intet må være uprøvet. Og så giver man hele sin tro, hele sit håb og alle sine kræfter til idéens gennemførelse. Det er en styrke at kunne tro, det giver tilværelsen mening at ha' et håb, og det er en tilfredsstillelse at arbejde for en sag. Derfor går man sig i idéens vold.

En ung forfatter, Hans Jørgen Lembourn, har i år udsendt en bog, som behandler den indre kamp, der står i en ung mand, der har set skyggesiderne i demokratiet og det bestående og derpå kommer i forbindelse med de idéfanatiske partisaner. Bogens hovedperson, Erik Finne, drager op i de græske bjerge i sin egenskab af journalist for at få kontakt med partisanstyrkerne. Han falder hurtigt til i lejren og lærer disse menneskers

liv og tankegang at kende, især gennem partisanpigen Maria, til hvem han får et kærlighedsforhold. Lidt efter lidt fanges han af deres idéer. Han må beundre deres mærkelige leder, Theenatos, beundre mangt i deres livsform og indstilling, og han kan ikke tilbagevise deres kritik af de bestående samfundsformer. — Theenatos siger engang til Erik Finne: »Vi har valgt een gang for alle — og dermed er alle vore handlinger bestemt; — du vågner op en morgen og forstår det.« Og sådan går det. Han mener at have overvundet den humanistiske indstilling, som han har måttet strides med.

Da tidspunktet for den store efterårsoffensiv kommer, er Erik Finne rede til at følge Maria og alle de andre partisaner ud i kampen for at sprede »deres sandhed« til større dele af landet. — Men her bliver han øjenvidne til partisanernes grusomme fremfærd: De brænder og hærger landsbyerne, dræber og mishandler indbyggerne uanset alder og køn. Da styrter med et slag hele den møjssommeligt opbyggede sympati. Han kommer nu til klarhed med sig selv. Måske er partisanernes religion den bedste, der nogensinde har eksisteret, da den regner med menneskets svaghed, den regner med, at ondskaben er i os selv — den tager med i sine planer, at mennesket må tvinges til at være lykkeligt, hvis målet skal nås — den evige fred. Derfor er deres religion nærmere sandheden end de fleste andre religioner, som overlader det til menneskene selv at forbedre sig. Men der hviler en forbandelse over den sandhed, hvor ofrene er ligegyldige. Man lyver ikke ustraffet, selv om det sker for sandhedens skyld. Målet indeholder sandheden om menneskets lykke, men derfor kan det ikke tillades at bruge alle midler, da det er levende mennesker, der ofres hensynsløst, hvis det gavner i kampen; thi »der findes ingen vægt, der kan angive, om tusinde menneskers lykke kan opveje sorgen over een, der er dræbt.« Mennesket må stå til ansvar både for sine handlinger og sine hensigter — det er to sider af samme sag. »I gøder jeres mark med så meget møg, at spiren bliver kvalt —«, siger Erik Finne til Maria, da han efter det grusomme, han har set, bestemmer sig til at forlade partisanerne og vende tilbage til det ikke fuldkomne samfund, »hvor man vil dø for andres ret til at sige deres mening, om end man er bunduenige med dem.« — Men Maria kan ikke følge ham. »Måske har du ret — jeg ved det ikke — det betyder ikke så meget«, siger hun. Og de må skilles.

På bogens sidste blade møder vi de to modsætninger overfor hinanden. Maria med våben i hånden i kamp for den idé, der for hende er sandheden, og som derfor skal gennemtrumfes;



koste, hvad det vil! — Erik Finne, der har set det forfejlede i partisanernes fanatisme og er blevet overbevist om, at det humanistiske vesteuropa med alle sine skyggesider dog er bedre — det rummer ikke sandheden, men et utal af sandheder — er vendt tilbage til kamppladsen for endnu engang at møde Maria og få hende til at indse, at hun også må forlade partisanerne. De mødes! Han er for hende kun en fjende af sandheden, og derfor må han fjernes, som enhver anden forhindring. Der er ikke plads for følelser — og hun skyder ham.

Bogen lader de to hovedpersoner repræsentere den østlige og den vestlige verden og vender sig samtidig mod hele tendensen til at tro, at et enkelt program, en enkelt idé kan rumme hele sandheden. Titlen »Sandhedens forbandelse« skal forstås sådan, at sandheden er ikke een. Gøres noget til hele sandheden vil det blive til forbandelse, og den, der kan tro på en løsning af problemerne, har taget skyklapper på og må nødvendigvis for at kunne bevare troen på sagen kaste sig ud i den fanatiske kamp for den, om ikke med våben så med agitation og ensidig propaganda. Sådan kender vi idéfanatismen også i det lille samfund, og det gælder om for den generation, der lever i en tid med store modsætninger og derfor let får et splittet sind, der både er overordentlig følsomt og rummer et stænk af desperation, at være på vagt og møde det, der ser så enkelt og indlysende ud, med megen skepsis; at holde hjernen kold og hjertet varmt.

*Povl Brøndsted.*

## Elever 1925—26.

(25-års jubilarer ved elevmødet 1951.)

Julie Larsen, Tankefuldgaard v. Svendborg.  
 Agnethe Sørensen, f. Larsen, Langegade 9<sup>1</sup>, Odense.  
 Aksel Nielsen, Sdr. Fasanvej 49, København F.  
 Agnes Andersen, smed Andersen, Ø. Hæsinge, Højrup.  
 Sigrid Jensen, Højrup.  
 Aage Hansen, Søfelde, Espe.  
 Margrethe Jensen, f. Karlsen Hedemann, Hillerslev, Højrup.  
 Aksel Rasmussen, På Blegdammen 4<sup>3</sup>, København Ø.  
 Sigurd Jensen, Broløkkevej 52, Odense.  
 Jørgen Peder Dahl Nielsen, Overskousvej 20<sup>4</sup>, Valby.  
 Rasmus Knudsen (Gestelevlunde).  
 Else Nielsen, f. Jørgensen, Box 44, Høvviken, Sverige.  
 Inger Bendixen, f. Kløverpris, Allested.  
 Gunnar Frederiksen, Himmelev, Roskilde, død.  
 Otto Johansen, Dømmestrup, Fangel.  
 Rigmor Knudsen, f. Jacobsen, Solhøj, Strøvej, Skævinge.  
 Anna Elise Hansen, f. Frederiksen, Sliminge, Østervang, Sj.  
 Sigrid Andersen, Engesyn, Højrup.  
 Hansine Bjerre, f. Andersen, Øster Hæsinge v. Højrup.  
 Aage Westergaard, Øster Hæsinge, død.  
 Peter Heidtmann Nielsen, Sdh. Lyndelse, Højrup.  
 Ejvind Johannesen, børnehjemsforstanderen, Støvring.  
 Rasmus Kristiansen, skaffer, Sallinge, Højrup.  
 Arne Rasmussen (Høsthaab), Holmevej 125, Højbjerg.

## Elever 1940—41.

(10-års jubilarer ved elevmødet 1951.)

Ellen Margrethe Mortensen (S. Lyndelse), »Søgaard«, Sønderød.  
 Else Gudrun Møllegaard Petersen, smed P., Korinth.  
 Anders Hansen Simonsen, Hessum, Otterup.  
 Gunnar Engstrøm Aksglæde, chauffør, Søfelde, Espe.  
 Henry Johannes Feld Petersen, kbm. P., Sarup v. Haarby.  
 Jørgen Nielsen, Møllergaarden, Kirke-Hyllinge, Sj.  
 Minna Kirstine Hempler, f. Hansen, Nørre Broby.  
 Børge Larsen Lund, Lundagergaard, Ø. Hæsinge, Højrup.  
 Karen Andersen, Knabegaarden, Ø. Hæsinge, Korinth.  
 Edel Marie Bielefeldt, f. Larsen, Vestergade 36, Faaborg.



Inge Rita Hansen, chauffør H., Korinth.  
 Vagn Børge Sørensen, Arkivar, Hellemosen, Korinth.  
 Kristen Henry Skov Jacobsen, Skovgaard, Ø. Hæsinge, Højrup.  
 Arne Høyby, lærer, Ulbølle.  
 Ingeborg Kirstine Sjøgaard Nielsen, f. Larsen, Dahls Mølle, Espe.  
 Johanne Danielsen, f. Clausen, Klausholm, Helsned, Kædeby,  
 Langeland.  
 Anna Jensen, Stillehøj, Haagerup.  
 Karen Birthe Jørgensen, f. Bjellekjær, Svalehøjgaard, Snertinge,  
 Ølstykke, Sjælland.  
 Erik Nielsen, grd. Holger N., Ø. Hæsinge, Højrup.  
 Anna Marie Jørgensen, f. Andersen, Sandager v. Fjellerup.  
 Svend Alfred Andersen, Bosemagaard, Horne (død).  
 Børge Knudsen, Bejerholm, Aastrup, Pejrup.  
 Olav Munkegaard, Munkegaard, Søndebro, Langeland.  
 Carl Alfred Andersen, gartner Kaj A., Sallinge, Højrup.  
 Knud Lund Hansen, tømrerm. L. Hansen, Sdh. Lyndelse, Højrup.  
 Gunnar Hansen, Bakkegaarden, Ø. Hæsinge, Højrup.  
 Svend Aage Heldbjerg, Heldbjerggaard, Højrup.

### Elever 1949—50.

Kaj Ejvin Stengaard Christensen, Jens Jessensvej 12, Kbh. F.  
 Karen Karoline Hansen, Horne skole, Horne, Fyn.  
 Ingrid Nielsen Pilegaard, Kokroggaard, Bøjden, Horne, Fyn.  
 Jørgen Nyrup Hansen, gdr. Peder Søndergaard, Bigum v. Onsild.  
 Kirsten Ingrid Bild, Dyssemarksgaard, Horne.  
 Gunnar Pedersen, Lundshøj, Egense v. Svendborg.  
 Bente Holm Jensen, »6. juli minde«, Bjerne mark v. Faaborg.  
 Teddy Wolf Christensen, arbejdsr. Rich. Christensen, Ø. Hæsinge, Korinth.  
 Anne Marie Øbro, Høedgaard v. Flemløse.  
 Bent Top, Grønhøjgaard, Haagerup.  
 Helge Ludvig Madsen, »Granly«, Gl. Stenderup, V. Hæsinge.  
 Ole Henriksen, snedker L. Henriksen, Saaderup, Ullerslev.  
 Bent Andersen, »Kløverpris«, Haagerup.  
 Jens Laurits Mortensen, grd. Chr. Mortensen, Strandvejen, V.  
 Aaby.  
 Ernst Folmer Rud Jørgensen, Henriksminde, Bjørnø, Faaborg.  
 Jens Egon Høj, Haugstedgaard, Ny Stenderup, V. Hæsinge.  
 Viggo Lund Hansen, grd. Axel Lund Hansen, Ø. Hæsinge, Højrup.

- Svend Aage Hulgaard, grd. Otto Hulgaard, Præstegaardsjorden,  
Stenstrup.
- Arne Knudsen Hansen, teglværksarb. G. Knudsen Hansen, Egern-  
sund.
- Lise Poulsen, Mosegaard, Gl. Stenderup, V. Hæsinge.
- Tove Hansen, hmd. Frederik Hansen, Gammelskov, Korinth.
- Helga Baden, Egholm v. Skibby, Kirke-Hyllinge, Sj.
- Karen Nielsen, Østergaard, Nr. Lyndelse, Aarslev.
- Kirsten Pedersen, Sølbygaard, Sølby, Landet, Svendborg.
- Poul Erik Jensen, arbmd. Svend Aage Jensen, Højrup.
- Grethe Juel Jensen, Skrivergaarden, Haagerup.
- Minna Christensen, arbmd. Knud Aage Christensen, Roerslev,  
Kappendrup.
- Ellen Jensen, Lykkesholm, Bred.
- Knud Jepsen, hmd. Truels Jepsen, Hillerslev, Højrup.
- Elin Harriet Nielsen, skom. Kaj Andersen, Hillerslev, Højrup.
- Bent Rasmussen, »Høsthaab«, Haagerup.
- Kirsten Hanne Bramstorp, Borbergade 108, Kbh. K.
- Jytte Anni Jepsen Jørgensen, Ordruphøjvej 1, Charlottenlund.
- Carl Emil Pedersen, Christiansdals alle 26, Fruens Bøge.



## INDHOLD

Kirsten Brøndsted-Nygaard: Fra »Hjemly« .....	3
Lars Nielsen: Fra 22. kreds' første år .....	6
Hilsener fra gamle lærere og elever .....	11
Aksel Appel: Småtræk .....	54
Agnes Andersen: Atter et år .....	60
Povl Brøndsted: »Sandhedens forbandelse« .....	67
Elever 1925—26 og 1940—41 .....	70
Elever 1949—50 .....	71